

Kineska vanjska politika u prvom desetljeću vladavine Xi Jinpinga od 2012. do 2022.

Polić, Andro

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:097632>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

Andro Polić

KINESKA VANJSKA POLITIKA U PRVOM DESETLJEĆU
VLADAVINE XI JINPINGA OD 2012. DO 2022.

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2022.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

KINESKA VANJSKA POLITIKA U PRVOM DESETLJEĆU
VLADAVINE XI JINPINGA OD 2012. DO 2022.

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Dejan Jović

Student: Andro Polić

Zagreb

kolovoz, 2022.

Izjavljujem da sam diplomski rad „Kineska vanjska politika u prvom desetljeću vladavine Xi Jinpinga od 2012. do 2022.“, koji sam predao na ocjenu mentoru prof. dr. sc. Dejanu Joviću, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS-bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Andro Polić

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Utjecaj povijesti, kulture i prethodnih vođa na današnju Kinu	2
2.1. „Stoljeće poniženja“	2
2.2. Kultura kao važan čimbenik u oblikovanju vanjske politike	4
2.3. Komunistička partija, vanjska politika u prošlosti i otvaranje svijetu	5
3. Xi Jinping kao predvodnik „maratona“ prema „kineskom snu“	7
3.1. Uvodne godine na čelu Kine	7
3.2. Gospodarski rast kao temelj odlučnije vanjske politike.....	9
3.3. Vanjskopolitičke inicijative i ciljevi	12
4. Odnos s drugim silama i budućnost Kine	16
4.1. Natjecanje Kine i SAD-a.....	16
4.2. Odnosi s Rusijom i Europskom unijom	21
4.3. Kina 2049. godine	24
5. Zaključak	26
Popis literature	27

1. Uvod

„Kina je uspavani div. Pustite ju da leži i spava jer kada se probudi, prodrmat će svijet“. Autor ovih riječi neslužbeno je Napoleon Bonaparte, iako se ne može u potpunosti utvrditi je li spomenuta izjava zaista misao slavnog francuskog cara. Navedeni se citat neprijeporno može prenijeti na situaciju u globalnom poretku koja je nastala usponom upravo tog „uspavanog diva“. Kinesko je rukovodstvo 2003. godine zatražilo potpunu razradu koncepta „miroljubivog uspona“ koji je postao službena vanjskopolitička teorija kojoj je cilj predstaviti kineski položaj u svijetu (Baković, 2004: 127). Međutim, nešto manje od deset godina kasnije, diskurs se promijenio. Kineski je uspon posljednje desetljeće konstantna prijetnja u međunarodnoj areni. Zasluge za nervozu i strah drugih svjetskih sila od nepredvidivih postupaka i agresivnije vanjske politike Kine, dobrim se dijelom mogu pripisati jednom čovjeku. Xi Jinping na čelo Kine došao je 2012. godine, a ovaj rad bavi se prvim desetljećem njegovog vodstva za čijeg je vremena Kina dogurala do statusa jedne od vodećih svjetskih sila. Zašto je uspon neke nove sile važan za hijerarhiju moći u međunarodnoj areni? Povijest međunarodnih odnosa ukazuje da uspon neke države ozbiljno može ugroziti postojeću ravnotežu snaga, što sa sobom povlači sumnjičavost, strah i zabrinutost drugih sila (Ibid, 128). Niti jedna država ne može biti u potpunosti sigurna kakve su intencije i ciljevi druge države, a pojačanim naoružavanjem dolazi do sigurnosne dileme, odnosno do „domino efekta“ u naoružavanju sila. Po čemu je Jinping drugačiji od svojih prethodnika, na kakvim je osnovama temeljio odlučniju vanjsku politiku, koja su glavna obilježja prvog desetljeća njegove vlasti i kakav odnos gaji s drugim silama, ali i svojim najbližim susjedima, bit će odgovoreno u idućim dijelovima rada. Prvi dio rada nakon uvoda posvećen je oblikovanju kineske vanjske politike kroz utjecaj povijesti, kulture i prethodnih čelnika, te povijesti Kineske komunističke partije. Poseban naglasak stavljen je na „stoljeće poniženja“ kao prikaz obnove kineske države koja se prije sto godina nalazila na dnu, a sada ponovno korača prema svjetskom vrhu. Središnji dijelovi rada govore o mandatu Jinpinga, odnosno, o njegovim dosadašnjim potezima, kao i budućim ciljevima i inicijativama. Naglasak je stavljen na gospodarski rast kao važan temelj za odlučnije poteze u vanjskoj politici. Nadalje, u kontekstu posljednjeg desetljeća kineske vanjske politike, u središnjem dijelu problematizirat će se odnos Kine s drugim svjetskim silama, poglavito sa SAD-om, kao i pitanje Tajvana. U radu je prikazan i odnos Kine s Rusijom i Europskom unijom od dolaska Jinpinga, kao i pogled Kine oko ruske invazije na Ukrajinu i kakve posljedice nosi njihovo stajalište, te može li rat u Ukrajini oslabiti Zapad i Rusiju, a da Kina od tog profitira. Zaključno, u radu su objašnjeni ciljevi Kine do 2049. godine koja se može uzeti kao završna točka

stogodišnjeg plana. Teorije od početka stoljeća o usponu Kine govore u kontekstu opasnosti za stabilnost svjetskog poretka, odnosno Zapada, a u slučaju obrata prema kineskom unipolarizmu nije isključena mogućnost sukoba sa SAD-om (Plevnik i dr., 2013: 103-104). Kina je 2018. godine odobrila izmjenu Ustava kojom se ukida ograničenje predsjednika na dva izabrana mandata, čime Jinping može u teoriji i doživotno biti na čelu Kine, odnosno, na čelu projekta „oživljavanja“ i „pomlađivanja“ kineske nacije s kojim je krenuo kako bi ostvario dugo iščekivani kineski san.

2. Utjecaj povijesti, kulture i prethodnih vođa na današnju Kinu

2.1. „Stoljeće poniženja“

Temelje suvremene kineske vanjske politike treba tražiti u povijesnim i kulturalnim zbivanjima koja su imala učinak na formiranje današnjih ciljeva kao protutežu bivšim patnjama kineskog naroda. Za bolje razumijevanje suvremene vanjske politike treba prvo proučiti kinesku povijest koja je temelj za rađanje današnjeg nacionalnog identiteta. „Stoljeće poniženja“, termin koji je Kina skovala kako bi opisali 110 godina prije osnivanja Narodne Republike Kine kao najmračniji period svoje bogate povijesti. Kineska slavna tradicija svoje korijene pronašla je još prije više od dva tisućljeća. Dominacija koju je projicirala, prvenstveno u svojoj regiji, ostavila je traga na kineski način razmišljanja i u suvremeno doba. Slavno kinesko carstvo srušile su Zapadne sile, a iz svega toga stvoren je osjećaj viktimizacije, nesigurnosti i nepravde (Zhao, 2015: 961). Iz samog izraza može se spoznati kako je kineski san bio daleko od ostvarenja u prošlom stoljeću. Ratovi, oduzimanja teritorija, nemogućnost utjecaja u međunarodnoj areni, svi ti problemi bili su okosnica 20. stoljeća za Kinu na temelju kojih Jinping želi probuditi kineski nacionalni identitet kao instrument zamaha za svoje intencije u bliskoj budućnosti. Odnosi s okolnim državama, ali i udaljenijim svjetskim silama, ostavili su neizbrisiv trag na suvremene odnose tih aktera. Koliko je taj period bolan za Kinu, svjedoči niz publikacija, pa čak i pjesama, muzeja i parkova koji nazivima obilježavaju stoljeće kineske boli i nesigurnosti (Callahan, 2004: 199). Upravo se na temeljima patnje, koja se htjela dodatno uveličati i pobuditi u ljudima putem navedenih načina, oblikovao kineski nacionalizam i današnja vanjska politika pod Jinpingom. Nadalje, put Kine prema globalnoj dominaciji možda se krije upravo u temeljima poniženja. „Pomlađivanje“ i „oživljavanje“ kineske države, povezano je sa psihološkim aspektom buđenja nacionalnog identiteta, kako bi se u konačnici došlo do ponovnog statusa svjetske sile, odnosno, do vraćanja Kine u „prirodni položaj“ u njihovim očima, a to je - sami vrh svijeta (Schweller, 2014: 13). Čelnici države su desetljećima nakon 1949. godine, kada je službeno osnovana Narodna Republika Kina, legitimaciju za

daljnje poteze temeljili na nacionalističkim osnovama protjerivanja imperijalističkih sila iz države (Zhao, 2015: 961-962).

Glavni okrivljenik u kineskim očima za teško stoljeće su sile Zapada. Britanska je mornarica 1839. zadala težak udarac kineskim lukama zbog spora s dinastijom Qing, u tom događaju može se pronaći začetak stogodišnje patnje kineskog naroda, a to razdoblje oni opisuju kao vrijeme zapadne okupacije, narodnog otpora i gerilskog rata (Pillsbury, 2018: 32). Prvi opijumski rat svoj epilog dobio je 1842. godine kada je Velika Britanija zadala konačan udarac kineskom otporu. Ugovor u Nanjingu označio je kraj rata, a potpis tog dokumenta označio je predaju Hong Konga u britanske ruke, čime su Britanci dobili vrlo povlašten status na azijskoj obali (Feige, Miron, 2008: 912). Drugi opijumski rat izbio je 1856. godine, a Britanci su tada s Francuskom ponovno došli do pobjede bez puno muke. Iz kineske povijesne perspektive, debakl u Opijumskim ratovima početak je kraja slavnog kineskog carstva, a istovremeno početak stoljeća patnje, poniženja i oduzimanja kineskog tla. Ujedno, poraz u ratovima označio je slabljenje mogućnosti projiciranja moći. Krajnje nepravedni uvjeti mira i ugovora nametnuti od strane Zapadnih sila, najbolji su dokaz kineske podređenosti (Hayes, 2017: 14-15). Odnos europskih država prema Kini najbolje se očituje u terminu koji su skovali za ovu azijsku državu - „bolesnik Istočne Azije“. Kovanica koja nedvojbeno podsjeća na epitet koji je „krasio“ Osmansko Carstvo kao „bolesnika Europe“, a taj je nadimak itekako mučio kinesko vodstvo i intelektualce, što je bio još jedan dodatan motiv za bijes i inat prema Zapadu (Pillsbury, 2018: 32-33). Prvi kinesko-japanski rat počeo je 1894. godine, a pokazao se kao jedan od prijelomnih događaja u azijskoj povijesti iz kojeg je kao pobjednik izašao Japan. Kraj rata ujedno je označio i predaju Tajvana u ruke Japana, što je potrajalo sve do kraja Drugog svjetskog rata. Taj je događaj potvrdio promjenu tradicionalne ravnoteže snaga i sklada unutar konfucijanskog svijeta, a istodobno, pretvorio je Japan u jedinu azijsku državu koju je s posebnim poštovanjem gledala i Europa (Greve, Levy, 2018: 149). Krajem 19. stoljeća Japan je postao jedina država koja se donekle mogla natjecati s europskim kolonijalnim carstvima, a japanski se ekspanzionizam u Aziji temeljio na modernizaciji industrije, državne uprave i vojske (Buban, 1999: 208). Da „nevolja nikada ne dolazi sama“, potvrdile su tada naredne godine kineske povijesti. Uslijedila je ruska invazija Mandžurije, a treba izdvojiti i Versajski ugovor kojim je njemački prostor u Kini predan Japanu. Početkom tridesetih godina Mandžuriju je tada okupirao militaristički nastrojeni Japan koji je ovim činom demonstrirao svoju agresivnost i ekspanzionističke intencije (Stopić, 2015: 145). Već 1934. došlo je do sovjetske invazije na Xinjiang, područje bogato prirodnim resursima, a obje države taj su prostor doživljavale kao

„tampon zonu“. Sva ta događanja bila su uvertira za Drugi kinesko-japanski rat koji je počeo 1937. godine, a epilog je dobio 1945. kada je Kina stigla do pobjede, ali prvenstveno „na krilima“ Savezničkih snaga. Treba spomenuti kako je početak Drugog rata bio osobito težak za kineske civile u Nanjingu jer je japanska vojska izvršila masakr u kojem su ubijene stotine tisuća ljudi (history.com, 2019). Nacionalno poniženje može se shvaćati kao primjer determinističkog pojma iskonske nacionalne povijesti koja prirodno definira takozvane „vječne neprijatelje“, dok se s druge strane može shvaćati kao politička kultura kojom manipulira politička elita (Callahan, 2004: 204). Na trgu Tiananmen u Pekingu koji je bio poprište krvavih sukoba krajem 80-ih godina, nalazi se 40-metarski obelisk koji predstavlja spomen na kineske narodne heroje, odnosno, podsjeća kineske nedaće proizašle iz stotina godina poniženja od strane zapadnih sila (Pillsbury, 2018: 31-32). Upravo je stoljećem patnje i boli za kineski narod, stvorena javna kultura koja služi kao jedan od temelja za današnja zbivanja u Kini.

2.2. Kultura kao važan čimbenik u oblikovanju vanjske politike

Države ponekad nemaju preferencije i interese, one nisu uvijek akteri nego su i strukture, a teoretičari međunarodnih odnosa ponekad zanemaruju proces donošenja odluka (Jović, 2017: 150). U tom procesu treba obratiti pažnju na razne aspekte, gdje važnu ulogu igraju vođe. Politički lideri mogu se promatrati kao nezavisne varijable koje utječu na formiranje politika, promatrajući ekonomske, strategijske i političke faktore na temelju kojih donose odluke (Jurišić, 1999: 186). Isto tako, kada se promatraju obrasci donošenja odluka političkih lidera, u obzir treba uzeti i kulturu, pogotovo ako je ta kultura razvijena poput kineske, koja svojom bogatom tradicijom i dalje igra veliku ulogu u suvremeno doba. Kineska kultura stoji nasuprot Zapadnoj, a kultura pomaže donositeljima odluka da donose odluke o vanjskoj politici temeljene na razumijevanju položaja njihove države u globalnom društvu (Zhou, 2021: 1194-1195). Kina i Europa velike su, ali i stare civilizacije, a samim time i njihove kulture su građene tisućama godina, međutim, kineska je kultura svojim usponom vršila pritisak na okolne nacije, te ih tako „gušila“ (Baković, 2004: 129-133). Kada se govori o percepcijama i identitetima, značaju kulture i stvaranju „slika o drugome“, pogrešno se podrazumijeva da su akteri države, treba proučavati one koji odlučuju u ime država (Jović, 2017: 150). Nakon što su Britanci i Francuzi pobjedom u Drugom opijumskom ratu ostavili niz ruševina u Kini, desetljećima kasnije od tih je događaja stvorena „kultura ruševina“ koje služe kao moderna sjećanja na patnje kineske nacije (Callahan, 2004: 208). Danas postoje četiri podtipa kineske kulture: tradicionalna kultura (temeljena na Konfucijanizmu posljednjih dvije tisuće godina), partijska kultura (od osnivanja Narodne Republike), Zapadna kultura (više prisutna od osamdesetih

godina kada je došlo do otvaranja Kine) i kultura temeljena na kineskom nacionalizmu (Zhou, 2021: 1193-1194). Uskost kulturalizma dovodi do shvaćanja u Kini da su oni jedinstveni u poniženju, samo je Kina doživjela tako tešku sudbinu, a koliko daleko idu, svjedoči vjerovanje da je masakr u Nanjingu bio veće zlo od Holokausta (Callahan, 2004: 206). Jasno, u potpunosti je nepotrebno uspoređivati dva strašna zločina, ali sama činjenica da je „njihovo uvijek gore“, pokazuje koliko je taj osjećaj žrtve duboko usađen u kineski način razmišljanja. Nadalje, *mindset* većeg dijela kineskog stanovništva nije otvoren, nego introvertiran, zbog ograničenog pogleda na ostatak svijeta prije, ipak, nešto modernijih vremena (Zhou, 2021: 1201-1202). Kineska kultura je patrijarhalna, u poljoprivredi obitelji su se smatrale „strojevima“ koji pokreću politički aparat, stoga kultura u sebi sadrži i obiteljski duh kao snagu nacije, a i sam Jinping govorio je o stvaranju „nacije-obitelji“ (Ibid, 1203-1204). Danas u Kini postoji 56 etničkih grupa, a najveća je Han koja čini oko 93% stanovništva (en.chinaculture.org, 2022). Jedno od glavnih obilježja ove grupe je osjećaj superiornosti nad ostalima, što u konačnici može biti otegotna okolnost za put Kine prema mirnom suživotu u međunarodnoj areni temeljenom na poštovanju, povjerenju i toleranciji (Zhou, 2021: 1204-1205).

2.3. Komunistička partija, vanjska politika u prošlosti i otvaranje svijetu

U ljeto 1921. godine osnovana je Kineska komunistička partija koja se održala sve do danas. Sustav odlučivanja u Kini nije se mijenjao od 1. listopada 1949. kada je Mao Ce-tung službeno osnovao Narodnu Republiku Kinu kao jednopartijsku tvorevinu koja je svojom sposobnošću prilagodbe uspjela opstati u raznim uvjetima (Grgić, 2014: 70). Kina se - osim najvećim brojem stanovnika na svijetu - može se pohvaliti i najmasovnijom strankom svijeta. U lipnju 2021. Kineska komunistička partija brojala je više od 95 milijuna članova, a u trenutku dolaska Jinpinga na vlast, broj pristaša bio je manji za 10 milijuna (statista.com, 2021). Svaki kineski građanin stariji od 18 godina može aplicirati za članstvo u stranci, uz prihvaćanje svih uvjeta ulaska u Partiju, kao i uvjet da je osoba ateist, a prihvati se tek oko 15% godišnjih prijava za članstvom (Lawrence, Martin, 2012: 16). Nadalje, ne nazire se kraj trendu rasta broja članova u jedinoj stranci države, pa bi tako kroz nekoliko godina broj članova trebao postati i veći od sto milijuna. Partija je, uz sve provedene reforme, zadržala kontrolu nad tri esencijalna aspekta vlasti: kadrovskom politikom, propagandom i Narodnooslobodilačkom armijom (Grgić, 2014: 67-68). Prema Ustavu, Nacionalni narodni kongres nadzire Državno vijeće, te još četiri institucije: Predsjedništvo, Vrhovni narodni sud, Javno tužiteljstvo i vojska, ali svoj udio u upravljanju Kongresom na svim razinama ima Komunistička partija (Lawrence, Martin, 2012: 3). Iako imaju malu moć, kineski politički sustav uključuje još dvije institucije. Prvi oblik

dodatnih institucija čine Narodne političke savjetodavne konferencije, dok drugi skup institucija čini dodatnih osam stranaka (znanih kao „demokratske stranke“) koje su osnovane prije Komunističke partije, ali su obećale vjernost vodstvu Partije (Ibid, 4). Najvišu dužnost, onu generalnog sekretara Komunističke partije, trenutno obnaša Xi Jinping, te je ujedno i predsjednik države, kao i čelnik Centralne vojne komisije.

Sedamdesetih godina, točnije poslije smrti Mao Ce-tunga 1976. godine, polako dolazi do kineskog otvaranja svijetu, pa je tako od jedne potpuno zatvorene države, Kina do početka novog stoljeća rapidno jurila prema statusu svjetske sile. Domena vanjske politike u eri Ce-tunga bila je gotovo u potpunosti pod njegovom palicom. Nerijetko je ignorirao tuđa mišljenja oko pojedinih poteza, ali nekad je ipak znao kada treba stati s radikalnom vanjskom politikom radi „mira u kući“, odnosno radi političke atmosfere (brookings.edu, 2019). Vanjska politika Mao Ce-tunga temeljila se na pet principa: miroljubiva koegzistencija, uzajamno poštivanje suvereniteta, odsutnost intervencija, odsutnost agresije i uzajamna korist, a iako su imali malo diplomatskih odnosa, svejedno su bili dionici međunarodnih političkih procesa (Rahman, 2019: 92). Kulturna revolucija pokret je koji je započeo 1966. godine, imala je za cilj očuvati i unaprijediti komunističko društvo. Kineska kultura je konzervativna i opire se velikim promjenama, a tijekom revolucije, tadašnji predsjednik (formalno) Liu Shaoqi htio je izmijeniti model koji je Mao predložio, nakon čega je bio uhićen i mučen do smrti (Zhou, 2021: 1206-1207). Idući vođa, Deng Xiaoping, također je dominirao vanjskom politikom u većoj mjeri nego li je to bio slučaj u drugim poljima. Autoritet koji je imao bio je temelj za odvratanje kineskih priprema za rat, pa je tako smanjio vojsku za čak milijun vojnika (brookings.edu, 2019). U njegovoj je eri počelo ozbiljnije kinesko otvaranje prema svijetu, te su započete reforme koje su transformirale Kinu od izolacije do sile u usponu (Rahman, 2019: 92). Setom ekonomskih reformi Kina je „otvorila vrata“, postala je članica Svjetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda, a profitirali su i studenti koji su imali pristup izdanjima stranih autora (Foot, 2012: 336). Ponukani modernizacijom i otvaranjem svoje države, studenti su se dodatno ohrabрили padom Berlinskog zida i raspadom komunističkih režima u Europi 1989. godine, pa su tako počeli zahtijevati demokraciju i otvoreniji politički sustav i u Kini. Međutim, do toga nije došlo. Kina je nudila nisku razinu ljudskih prava, što je dovelo do velikih prosvjeda na trgu Tiananmen gdje su se okupili deseci tisuća prosvjednika, poglavito studenata (Ibid, 336-339). Bilo je to najveće iskušenje u post-Maovoj eri, nakon koje kontrola i dominacija Komunističke partije nisu nikada dolazili pod toliki znak pitanja kao što je to bio slučaj tada (Grgić, 2014: 68). Uvidjevši prijatnju od pobune stanovništva, kinesko je čelništvo odlučilo da će iz korijena pokušati promijeniti

diskurs. Kriza Kineske komunističke partije nakon pada komunističkih režima diljem istočne Europe natjerala je vodstvo stranke da promisli na koji način može spriječiti slična zbivanja u budućnosti. Ni jedna promjena nije se mogla odviti „preko noći“, za svaku su trebale godine, pa čak i desetljeća kako bi konkretni rezultati mogli biti polučeni. Tako je došlo do velike reforme obrazovanja. Najveća meta u reformi bio je predmet povijesti koji se tada krenuo oblikovati na temelju narativa o patnji i poniženju Kine. Dogodio se veliki „domoljubni zaokret“ gdje se želi one najmlađe od malih nogu učiti zašto je Kina patila i tko ju je ponizio. Narativ je prebačen s kineskog uspjeha temeljenog na osnivanju Narodne Republike 1949. godine, na narativ višedesetljetne patnje i poniženja. Sjećanje je zapravo postalo institucionalizirano u političkom sustavu i u obrazovnim ustanovama kao novi ideološki instrument Komunističke partije (Wang, 2008: 803). Stvaranjem zajedničkih emocija i istim pogledom na recentnu kinesku povijest, nastoji se stvoriti kohezija među novim generacijama koja će također biti zamašnjak daljnjeg kineskog uspona.

Modeli kreiranja vanjske politike pod Ce-tungom i Xiaopingom bili su slični. Međutim, procesi donošenja odluka, gdje se ubrajaju i vanjskopolitičke odluke, nisu bili vođeni interesima birokratske politike, koliko su bili usmjereni ideološki na borbu unutar same Komunističke partije, a to je bio više slučaj kod Ce-tunga, nego li kod Xiaopinga (Zhang, 2015: 459-464). Krvavim gušenjem prosvjeda na trgu Tiananmen, Xiaoping je jasno dao do znanja da neće biti prostora za nikakvu vrstu revolucije ili prosvjeda koje bi u pitanje mogle dovesti budućnost partije (Grgić, 2014: 72). Iako se Kina s godinama počela sve više integrirati u međunarodni sustav, ona je i dalje ostala autoritarna država s jednom dominantnom strankom. Državno vijeće i Politbiro dodaju još jednu dimenziju vanjskoj politici sa svojim strateškim pogledom na dugoročne ciljeve u vanjskim poslovima Pekinga (Jie, Ridout, 2021: 4). Nije u potpunosti transparentno tko sve utječe na formiranje kineske vanjske politike, ali je taj proces itekako vezan uz gospodarski rast države i uz nacionalizam, koji je bio pokretačka snaga za odlučniju vanjsku politiku (Blaauw, 2013: 4-5).

3. Xi Jinping kao predvodnik „maratona“ prema „kineskom snu“

3.1. Uvodne godine na čelu Kine

Kao glavni ciljevi kineske nacije u prvih 20 godina 21. stoljeća, postavljeni su sljedeći: izgradnja dobrostojećeg društva, promicanje zadatka ujedinjenja zemlje, promicanje svjetskog mira i unaprjeđenje zajedničkog razvitka (Baković, 2004: 127). Međutim, dolaskom Jinpinga na vlast, potrebno je sagledati i druge faktore koji su utjecali na promjenu diskursa u kineskim

potezima. Prije dolaska na vlast, Jinping je iskustvo stjecao u diplomatskim aktivnostima. Godine 2008. postao je član Politbiroa, a već se tad spekuliralo da bi kroz nekoliko godina mogao doći i na čelo države (Grgić, 2014: 79-80). Kada je preuzeo vlast, zapadni analitičari smatrali su da će čovjek bezazlena izgleda u svojim šezdesetim godinama biti reformator poput Gorbačova koji će promijeniti Kinu i na miroljubiv način ostvariti san o Kini kao demokraciji sa slobodnim tržištem (Pillsbury, 2018: 31). Jesu li očekivanja spomenutih analitičara ispunjena, bit će odgovoreno u ovom poglavlju koje će približiti inicijalne poteze Jinpinga, zatim će pobliže biti opisan ekonomski uspon Kine, a potom i Jinpingovi ciljevi za daljnji rast Kine. Iako se Jinping praktički zavjetovao da Kina nikada neće težiti hegemoniji bez obzira koliko bila snažna, postupci u posljednjem desetljeću ne idu u prilog toj izjavi (Kuntić, 2018: 77). Odmah početkom svog mandata Jinping je uvidio kolika je važnost utjecaja oružanih snaga na politiku, stoga posebnu povezanost i naklonost pokazuje prema Armiji, u kojoj je i sam jedno vrijeme služio (Grgić, 2014: 77-78). Svoj cilj modernizacije oružanih snaga želi ispuniti do 2035. godine, a do polovice stoljeća očekuje se i potpuna transformacija Narodnooslobodilačke armije u prvorazrednu silu (Kuntić, 2018: 77). Ulaganja u vojsku nisu se temeljila na konvencionalnim snagama. Ona su bila ciljana tamo gdje su prioritet bili nekonvencionalni sustavi s učinkom većim od troškova, a Kinezi su prvi stvorili protusatelitsku tehnologiju, te razvili još sredstva protiv nevidljivih bombardera i kibernetički sustav (Pillsbury, 2018: 60). Kina je svoj „asertivan zaokret“ u diplomaciji počela inicirati još 2009. godine, da bi se dolaskom Jinpinga taj zaokret vidio još više (He, Feng, 2013: 210). Upravo se u drugoj polovici mandata njegovog prethodnika Hua Jintaoa počela širiti i propagirati ideja o kineskom snu. Knjigu pod naslovom „Kineski san“ napisao je brigadir Narodnooslobodilačke armije Liu Mingfu, a djelo je postalo nacionalna uspješnica i temelj za uspon Kine na svjetski tron (Pillsbury, 2018: 44). Dostizanje visokih razina industrijalizacije i modernizacije, Kina je svijetu prezentirala 2008. godine kada je Peking bio domaćin Olimpijskih igara, a taj događaj se može uzeti kao pravi pokazatelj dobrog puta ka ostvarenju sna (Ferdinand, 2016: 942-943). Kineski su čelnici u prošlosti izbjegavali termin „san“ koji su smatrali zapadnjačkom kovanicom nepotrebno nabijenom emocijama, ali Xi Jinping od svog dolaska na vlast u više je navrata spominjao upravo taj pojam (Pillsbury, 2018: 44). Kineski san nije neka univerzalna vizija ekonomskog prosperiteta, prije ju treba shvaćati kao oblik nacionalističkog poziva na „veliko pomlađivanje kineske nacije“ (Bentley i dr., 2018: 861-862). Njegovi su prethodnici slijedili strateški pragmatizam koji je krajem sedamdesetih već spomenutim reformama započeo Deng Xiaoping, provodeći tako politiku ograničenog angažmana unutar međunarodne arene (Kuntić, 2016: 29). Iako se Jinpingova vanjska politika ne može u potpunosti diferencirati

od njegovih prethodnika, ipak, u nju su uvedeni elementi koji prije nisu bili toliko prisutni. Jinping je u početku mandata izjavio kako će baza na kojoj će Kina graditi dobrosusjedske odnose sa susjedima, ali i u cijeloj regiji, biti utemeljena na zaštiti suvereniteta, teritorijalnog integriteta i sigurnosti države (Swaine, 2015: 5). Čim je zasjeo na čelo države, krenule su promjene. Više od tri desetljeća ovlast za donošenje odluka dijelila se među članovima Politbiroa, stavovi koje su kineski predsjednik i premijer iznosili kod kuće i u inozemstvu bili su usklađeni unaprijed i pokazivali su zajedništvo i snagu države (Plevnik i dr., 2013: 58). Jinping je krenuo prema reformi centralizacije vlasti u svojim rukama (Economy, 2018: 61-62). U prvim godinama mandata preuzeo je kontrolu nad svim važnijim političkim odborima, a koristeći se antikorupcijskom kampanjom „očistio“ je aparat od korumpiranih službenika, a isto tako riješio se i političkih suparnika (Ibid, 62). Kao glavni cilj po dolasku na vlast odmah se isticalo vraćanje starog sjaja moćnog carstva, a „nova Kina“ trebala bi igrati posljedično i puno važniju ulogu u globalnim odnosima. Jinping se, za razliku od Hu Jintaoa, nije ustručavao izjaviti da Kina zaista mora igrati važniju ulogu u međunarodnoj areni, a 2017. godine rekao je kako Kina treba predvoditi međunarodnu zajednicu u izgradnji pravednijeg i razumnijeg novog svjetskog poretka (Kuntić, 2018: 72). Hrabrih i odlučnih izjava, poput prethodno spomenute, nije nedostajalo na njegovom govoru na 19. partijskom kongresu 2017. godine, a taj je govor trajao više od tri i pol sata. U tom se obraćanju osvrnuo na svojih prvih pet godina na vlasti, nazvao to razdoblje izvanrednim, a smatrao je da je Kina od početka njegovog mandata „ustala na noge, obogatila se i postala snažna“ (Economy, 2018: 60).

„Teorija kineske opasnosti“ razvijena je 90-ih godina prošlog stoljeća kada je kineski uspon praktički postalo nemoguće ignorirati, a temelji se na strahu međunarodne zajednice od snažne Kine koja bi agresivnom vanjskom politikom mogla nametati svoje interese drugima (Baković, 2004: 128). Spomenuta teorija u posljednjem desetljeću dobiva sve više na značenju, a opasnost koju Kina projicira svojim naglim usponom, nitko više ne može negirati. Xi Jinpinga stručnjaci opisuju kao pragmatičnog političara, s prisutnim nacionalnim ponosom i poštovanjem prema kineskoj povijesti, te čovjeka koji poštuje „obične ljude“ i institucije (Grgić, 2014: 81).

3.2. Gospodarski rast kao temelj odlučnije vanjske politike

Krajnji cilj ipak se može svesti na jednu želju - „skinuti“ Sjedinjene Američke Države s mjesta prve ekonomije i sile svijeta. Na tom putu stoji im niz prepreka koje su, barem u dosadašnjem periodu uspona, uspješno savladali i došli na mali korak od SAD-a. Država je to s najdugovječnijom komunističkom partijom na svijetu, ali je po ključnim karakteristikama njene ekonomije - kapitalistička (arhivaanalitika.hr, 2020). Odmak od tadašnjeg ekonomskog smjera

može se smatrati prijelomnom točkom u rapidnom usponu Kine prema statusu konkurentne svjetske sile. Uvođenje kapitalizma ili tržišna raspodjela kapitala putem privatizacije, pokazalo se kao polazišna točka za put prema bogatstvu i društvenoj stabilnosti (Kotarski, 2014: 92). Ekonomske reforme koje su donijele visoke stope rasta i napretka, počele su sedamdesetih godina prošlog stoljeća, te nisu bile praćene političkim promjenama, pa tako nije došlo do prijelaza na višestranački demokratski sustav (Mustać, 2017: 883-884). Od 1979. godine Kina je imala pozitivne stope rasta dohotka po stanovniku, a bio je to produkt prvenstveno industrijalizacije i restrukturiranja primarnog sektora (Ibid, 885). Važan set reformi dogodio se i 2002. godine kada je Kina postala članica Svjetske trgovinske organizacije (WTO). Proces pristupanja trajao je više od 15 godina u kojima je Kina morala zadovoljiti niz uvjeta i kriterija kako bi uopće mogla postati dio organizacije (Hopewell, 2015: 327). Promjene su uključivale prestanak kolektivizacije poljoprivrede, liberalizaciju cijena, fiskalnu decentralizaciju, veću samostalnost u radu državnih tvrtki, povećanje privatnog sektora, razvijanje kapitala i moderan bankarski sustav, kao i otvaranje prema vanjskoj trgovini i investicijama (Simić, 2018: 105-106). Dobar pokazatelj da će se kineski uspon vrlo teško zaustaviti, može se pronaći u stopi rasta iz 2003. godine koja je iznosila 9,1%, usprkos tadašnjoj epidemiji netipične upale pluća (SARS) koja je bila otegotna okolnost za gospodarstvo (Baković, 2004: 127-128). Fortune Global 500 godišnji je popis 500 kompanija diljem svijeta s najvećim prihodima u prethodnoj godini. U 2021. godini, Kina je imala čak 135 kompanija na tom popisu, od kojih su tri bile u prvih deset (fortune.com, 2022). U prvih 50 na popisu nalazi se 13 kineskih kompanija, a koliko je rast i napredak intenzivan posljednjih godina, svjedoči podatak da 2000. godine Kina nije imala niti jednu kompaniju u prvih 50, dok ih se 2014. tamo nalazilo tek pet (Pillsbury, 2018: 200-201). Trend rasta udjela kineskih kompanija na ovom popisu trebao bi se nastaviti i u budućnosti. Na samom početku kineskih reformi nije bilo nekakve „šok terapije“, došlo je do planskog rasta gdje su ključne upravljačke poluge bile u rukama države, a privatni sektor razvijao se kroz neformalne kreditne institucije, prvenstveno na lokalnoj razini (Kotarski, 2014: 93). Iako posljednjih godina sve veći uspon i „renesansu“ ekonomije proživljavaju i druge države, primjerice Indija i Brazil, njihova se uloga i moć teško mogu mjeriti s „kineskim strojem“. Najmnogoljudnija država svijeta poseban je slučaj kada je riječ o transformaciji i gospodarskom rastu. Autoritarni politički sustav na neki je način imitirao i prilagodio elemente koji se mogu pronaći u demokracijama, a Deng Xiaoping u ranim fazama reformi nikada nije dovodio u pitanje treba li Kinom upravljati Komunistička partija jer je smatrao da se jedino tako može održati stabilnost i jedinstvo države (arhivaanalitika.hr, 2020). Međutim, Xiaoping je shvatio kako se u poratnom svijetu globalnog ekonomskog poretka iz Bretton Woodsa nije

moгуće u potpunosti osloniti na marksističko-lenjinističku doktrinu (Pillsbury, 2018: 208). Inicijator reformi svojom je idejom dao putokaz i svojim nasljednicima, koji su vjerno nastavili slijediti model održivog rasta koji je u konačnici i doveo Kinu do pozicije u kojoj se trenutno nalazi. Kod uspona Kine mora se istaknuti i još jedan faktor u kojem su u prednosti nad ostatkom svijeta – stanovništvo. Kina broji više od 1,4 milijarde ljudi što ju čini najvećom „tvornicom“ na svijetu. Krajem 70-ih godina prošlog stoljeća, Kina je bila većim dijelom agrarna država s pretežitom seoskim stanovništvom, a borila se i s problemom prenapučenosti, ta su dva problema bila otegotna okolnost daljnjem razvoju. Međutim, u tranziciji je to postala olakotna okolnost s obzirom na to da je neobrazovano stanovništvo sa sela migriralo u urbana područja i novonastale industrijske zone, te potom postalo izvorom jeftine radne snage (Mustać, 2017: 888). Kina je još jednom „na krilima“ siromašne i neobrazovane radne snage stekla ekonomsku prednost nad konkurentima i juri prema mjestu vodeće svjetske ekonomije. Reforma industrijskog sektora i povećanje socijalnog blagostanja, novine su u inicijalnim godinama Jinpingovog mandata na temelju kojih je „kupio“ i veći dio naroda. S druge strane, još jedna karakteristika kineskog uspona odnosi se na izostanak promoviranja tog uspjeha. U skladu s umijećem njihovog upravljanja državom, Kina nije htjela raditi priopćenja o svom uspjehu koje bi možda uznemirile aktualnog hegemonu, stoga su se nerijetko oslanjali na uvjeravanje svjetske javnosti u zapreke i poteškoće s kojima se suočavaju kako bi u očima svijeta otežali svoj put prema vrhu (Pillsbury, 2018: 203). Ekonomske reforme osnažile su državno-vođeni financijski aparat koji se temeljio na tri stupa: monetarnoj politici (balansu između stabilnosti cijena i rasta), bankovnoj kreditnoj ekspanziji (na temelju implicitnog državnog jamstva za određene zajmove) i sustavu koji se bazirao na vezivanju tečaja kineskog juana u odnosu na američki dolar (Kotarski, 2014: 95). Godine 2020. SAD je najviše robe uvezio upravo iz Kine, dok je istodobno Kina zauzimala treće mjesto po količini američkog izvoza, a trgovinski deficit SAD-a iznosio je 285 milijardi američkih dolara (ustr.gov, 2022). Uspoređujući BDP za 2021. godinu, SAD se zaustavio na 23 bilijuna dolara, dok je Kina na 17,7 bilijuna, a gledajući po glavi stanovnika SAD kotira puno bolje s nešto više od 69 tisuća dolara, dok je Kina na 12 tisuća (data.worldbank.org, 2022). Najveću razliku po glavi stanovnika svakako možemo pripisati i ogromnim razlikama u broju stanovnika. Kina s 1,4 milijarde ljudi najmnogoljudnija je država svijeta, dok SAD broji oko 330 milijuna stanovnika. Međutim, uspoređujući stope rasta BDP-a, kineski je u odnosu na prethodnu godinu narastao za 8,1%, dok je američki narastao „samo“ za 5,7% (Ibid, 2022).

3.3. Vanjskopolitičke inicijative i ciljevi

Ambicioznost, veliki snovi i samopouzdanje - tim riječima može se opisati dosadašnji Jinpingov mandat na čelu Kine. Da navedeni epiteti nisu samo puka igra riječi nego realnost i budućnost Kine, zorno dokazuje njegov dolazak na vlast u kojemu se odmah vidjela promjena paradigme. Jinpingov otac bio je visoka ličnost u Kineskoj komunističkoj partiji, stoga je i on sam imao na neki način privilegirano odrastanje i lakši put do uspjeha, ali isto tako pretrpio je posljedice kulturne revolucije – prekid školovanja i rad na selu. Mladost je ostavila posljedice na njegovo razmišljanje koje je usmjereno prema snažnoj Komunističkoj partiji koja će čvrsto upravljati državom, s averzijom prema kaosu i socijalnoj nestabilnosti, te privrženosti gospodarskom rastu i poštivanju Kine na međunarodnom planu (Bader, 2016: 8). Kina je ušla u novu eru kada je na čelo države sjeo Jinping, a oblikovanjem kineske vanjske politike sukladno njegovim visokim ciljevima i ambicijama, posljedično se oblikuje i puls međunarodnih odnosa. Koliko god se Kina trudila sakriti ili čak i negirati svoj uspon, on je neminovan i stoga nužno vidljiv, čak i ako se ona trudila da to tako ne bude. Naime, kineski su čelnici svjesni kako bi nagla modernizacija vojnih kapaciteta izazvala uzbunu kod zapadnih sila, što bi rezultiralo sigurnosnom dilemom i pojačanim naoružavanjem. Iako se ne može poreći da je Kina uistinu brzo unaprijedila i modernizirala svoju vojsku, njihova vodilja je pokušaj „dugoročne igre“, odnosno tiho i postupno unaprjeđenje njihovih konvencionalnih snaga (Pillsbury, 2018: 170). Proporcionalno gospodarskom uzletu, došlo je i do povećanih izdataka za obranu. Na prvom mjestu po novčanim izdacima za obranu 2020. godine i dalje je SAD koji je neprikosnoven sa 778 milijardi dolara, a Kina je na drugom mjestu s 252 milijarde. Kolika je razlika svjedoči Indija na trećem mjestu sa „samo“ 73 milijarde (worldpopulationreview.com, 2022). Strpljiva i neutralna vanjska politika počela se iz korijena mijenjati preuzimanjem vlasti od strane Jinpinga. Dok su se njegovi prethodnici služili takozvanom „diplomacijom smiješka“ čiji je cilj bio izbjeći strah drugih država od kineske moći, Jinping je promijenio vanjskopolitičku paradigmu i učinio upravo ono što se prije izbjegavalo (Kuntić, 2018: 71-72). Kina kakvu sanja Jinping igrala bi, ali i već igra, puno drugačiju ulogu u svjetskom poretku. Njegovi prethodnici morali su se opredijeliti na manje asertivnu i agresivnu vanjsku politiku, ne nužno iz razloga jer im to nije bila želja i san kao što je i samom Jinpingu, nego iz razloga jer Kina nije tada još dosegla razine na kakvima je trenutno. Grandiozna ideja iz Jinpingove „kuhinje“ odnosi se na rekreaciju nekadašnjeg slavnog Puta svile. Pojas i put, odnosno *Belt and road* inicijativa (dalje u tekstu „BRI“) predstavljena krajem 2013. godine, centralni je projekt u Jinpingovom mandatu, a sama je inicijativa inkorporirana u Ustav NR Kine iz 2017. godine. Projekt je vrijedan više od bilijun dolara, a želi

se napraviti gusta mreža (prvenstveno infrastrukturna) koja bi se protezala od istočne Azije preko Afrike pa sve do zapadne Europe, sve s ciljem poticanja trgovinske i investicijske integracije država, te pozicioniranja Kine u samo središte tog projekta kako bi joj ostale države postajale sve „bliže“ (Kuntić, 2018: 73). Tako bi se na neki način obnovio stari Put svile koji je više od tisuću godina bio okosnica trgovinske razmjene između Zapada i Istoka, te tako spajao brojne narode. U samoj ideji možemo vidjeti Jinpingovu težnju za obnovom starog sjaja slavne kineske povijesti o kojemu je riječi bilo u prethodnom dijelu rada. Posredstvom spomenute inicijative, cilj je i izgradnja sinocentričnog sustava – „prirodnog poretka“ (u očima kineske elite) kojim će se osigurati prosperitet (Ibid, 72-73). Jinping od kineskog naroda želi da oni ostanu vjerni svojoj izvornoj težnji, da ostanu vjerni socijalizmu s kineskim karakteristikama, čime će svi zajedno doći do „odlučujuće pobjede“ i ulaska u novu eru koja će označiti ostvarenje kineskog sna (cnbc.com, 2017). Ideja o socijalizmu s kineskim karakteristikama inkorporirana je u Ustav Kineske komunističke partije kao „misao Xi Jinpinga“. Nova stavka Ustava temeljena je na takozvanoj četverostrukoj sveobuhvatnoj strategiji: prvo, izgraditi prosperitetno društvo; drugo, produbiti reforme; treće, upravljati nacijom u skladu sa zakonima; četvrto, pooštriti stranačku disciplinu (Garrick, Bennett, 2018: 99). Kruna cijelog razmišljanja i cijelog ekonomskog uspona Kine krije se u BRI-u. Nadalje, dodatan utjecaj koji Kina kani vršiti kroz gospodarske suradnje putem ove inicijative skriva u sebi geoekonomski aspekt koji nanovo može doprinijeti gledanju ravnoteže u međunarodnoj areni „drugim očima“. Jasno, teško je već sada donositi zaključke kakav će utjecaj kineski uspon imati za globalni poredak u narednim godinama, ali i desetljećima, međutim, nedvojbeno se može primijetiti kako do promjena zaista i dolazi. Reinkarnacija Puta svile, ali ovaj put pod pravilima Pekinga, približila bi Jinpinga realizaciji ideje o obnovi sjaja kineske države (Kuntić, 2018: 73). Kineske elite usmjerene su na postizanje stabilizacije prvenstveno u nacionalnim okvirima. Cilj je modernizirati industriju, kako bi ekonomski napredak mogao i dalje teći, što zahtijeva korištenje najnovijih tehnologija i držanje koraka s vremenom, odnosno, potrebno je održavati uspon na duže staze. Kako bi se to postiglo, mora se razvijati i srednja klasa koja bi svojom potrošnjom stimulirala ekonomiju na putu prema transformaciji cjelokupnog gospodarstva (Meczner, Noršić, 2021: 109). Posebna pozornost dala se susjednim državama koje služe kao polazište za stvaranje novih dobrih odnosa. „U osvit zore“ rađanja inicijative, kineski je vrh održao radnu konferenciju pod nazivom „periferna diplomacija“. Jinping je na skupu izjavio kako su susjedne države od iznimne strateške važnosti, a putem BRI nastoje poboljšati odnose u regionalnom ekonomskom poretku (Cai, 2017: 3).

Nadalje, pojava Kine kao ključnog regionalnog aktera i sve važnijeg igrača u međunarodnoj areni, omogućila je Jinpingu aktivan vanjskopolitički angažman, bitno drugačiji od njegovih prethodnika (Kuntić, 2016: 30). Uzimajući u kontekst promjene koje je Jinping donio od svoga dolaska na vlast, mogu se uočiti i tendencije kontradiktornosti u postupcima, poglavito kada je riječ o vanjskoj politici. Iako Kina s jedne strane neprestano naglašava svoju privrženost stabilnosti i miru, te usklađenost svog djelovanja s međunarodnim normama i očekivanjima ostatka zajednice, u praksi to nije slučaj. Veća politička, diplomatska i vojna moć omogućuje Peking u sebično ostvarivanje vlastitih dugoročnih ciljeva, što ruši stabilnost regije, a posljedično i svijeta (Ibid, 30-31). Promatrajući kinesku vanjsku politiku nakon incidenta na trgu Tiananmen 1989. godine, mogu se diferencirati dva načina postupanja. Oba su se javljala povremeno, a kada bi Kina raskrstila s jednom vanjskopolitičkom paradigmom, nastupila bi druga. Naime, početkom devedesetih godina Kina je imala antizapadnu, izolacionističku fazu gdje se prvenstveno oslanjala na države u razvoju, a zatim je došlo i do probijanja izolacije i suradnje sa SAD-om, da bi sve znalo rezultirati antiameričkom politikom u situacijama ugroženosti nacionalnog suvereniteta (Baković, 2000: 66). Iz navedenog može se zaključiti kako se Kina nalazi u prijelazu svoje vanjskopolitičke paradigme gdje ovaj put procesi modernizacije i gospodarskog rasta mogu paralelno pratiti odlučniju vanjsku politiku, te dobivati svoje temelje i legitimitet za djelovanje upravo na ovaj način.

Najvažnije pitanje za Jinpinga je ono vezano uz Tajvan. Otok koji se nalazi jugoistočno od NR Kine, puno je više od pukog komada kopna okruženog morem. Kina se koristi širokom definicijom prijetnje svojim interesima, a njeni navodi kako je kineska vojska isključivo namijenjena obrambenim aktivnostima, svakom novom modernizacijom postaju sve više upitni (Kuntić, 2016: 30). Podrijetlo takozvanog „tajvanskog problema“ datira još u doba Kineskog građanskog rata kada je Kineska nacionalistička stranka (Kuomintang) bila u borbi s Kineskom komunističkom partijom, a kako su nacionalisti bili poraženi, povukli su se na Tajvan, dok su komunisti proglasili, još uvijek aktualnu, NR Kinu (Kuntić, 2015: 240). Tajvan (također poznat i kao „Republika Kina“) je tako postao poseban slučaj koji je pod različitom administrativnom upravom. Nadalje, taj otok jedan je od simbola „stoljeća poniženja“, samo postojanje Tajvana s odvojenim vodstvom od NR Kine svakodnevno podsjeća kineske elite na podjelu države i nanesenu nepravdu od strane zapadnih sila (Kuntić, 2016: 30). Jinping je napravio jedan korak naprijed i deset koraka nazad u odnosu Kine i Tajvana. U studenom 2015. godine susreo se tajvanskim predsjednikom Ma Ying-jeouom u Singapuru, a bio je to prvi susret između predstavnika u gotovo sedamdeset godina. Obojica su izjavila kako će predano raditi

na zamjeni konflikta s dijalogom, a Jinping je čak poručio da ih „ništa ne može razdvojiti“ (guardian.com, 2015). Ipak, narednih godina odnosi su ponovno zahladili, a idila sa susreta na Singapuru i široki osmijesi na fotografijama za medije, zamijenjeni su farsom prepunom oštre retorike i prijetnji. Posebnu pozornost na svom novogodišnjem govoru početkom 2019. godine, Jinping je posvetio pitanju Tajvana. Izjavio je kako „Kinezi ne napadaju druge Kineze“, misleći kako ujedinjenje mora biti ostvareno mirnim putem, ali isto tako rekao je kako se ne odriču uporabe sile i ipak zadržavaju mogućnost uporabe svih mogućih mjera (reuters.com, 2019). Iz navedenog ulomka govora mogu se jasno očitovati obrisi Jinpingovih vanjskopolitičkih namjera i dvosmislenih poruka. Predanost mirnim ciljevima posebno dolazi pod znak pitanja ako se uzme u obzir arsenal oružja koji prijeti Tajvanu. Tisuće balističkih i krstarećih projektila usmjerenih prema otoku najbolji su dokaz pravog lica Kine, ako se Tajvan odvaži mijenjati *status quo* (Kuntić, 2016: 32). Iako se konstantno naglašava „miroljubivi uspon“, praksa i realnost ipak poprimaju obrise drugačijih ideja i namjera. Mnoštvo izjava svodi se na gotovo istovremenu upotrebu riječi „mir“ i „sila“, čime se ne mogu jasno utvrditi krajnje intencije Jinpingove Kine u bliskoj budućnosti. Upravo je to jedno od glavnih obilježja njegovog mandata: mističnost u izjavama, te dvosmislenost između riječi i djela. Sjedinjenje Tajvana s matičnom državom, jedna je od glavnih misija Jinpinga, u suprotnom, taj bi otok mogao postati okidač „domino efekta“ rušenja kineskih aspiracija. Okuraži li se Tajvan na proglašenje neovisnosti, moglo bi to dovesti do jačanja separatističkih težnji u autonomnim regijama Xinjangu i Tibetu, te Hong Kongu, a sve bi rezultiralo ozbiljnom ugrozom kineskog suvereniteta i integriteta (Ibid, 31). Iako je teško zamisliti kakve bi sve bile reperkusije tajvanske neovisnosti, vrlo je izvjesno kako bi taj potez osjetila i ravnoteža globalnih odnosa, a taj bi događaj mogao biti okidač za kaos u međunarodnoj areni. Kako SAD dominira na zapadnoj hemisferi uz utjecaj u Aziji, tako će i Kina htjeti proširiti svoje obzore pa se već godinama poboljšava i suradnja s državama Latinske Amerike. Kina nije previše zainteresirana za političke uvjete one države s kojom sklapa suradnju, za razliku od Zapada. Treba spomenuti kako je posljednjih godina „zahladio“ odnos između SAD-a i Latinske Amerike, a Kina će možda koristiti tu priliku kako bi se „ubacila“ između njih. Kako bi pojačala strateško pozicioniranje i prisutnost u Africi, Kina je 2017. otvorila svoju prvu preookeansku bazu u Džibutiju koja omogućava projekciju sile kineske vojske na prostoru gdje je Peking uložio milijarde dolara (Kuntić, 2018: 75).

4. Odnos s drugim silama i budućnost Kine

4.1. Natjecanje Kine i SAD-a

Svako razdoblje povijesti posebno je na svoj način. Raspad Sovjetskog Saveza 1991. godine jedan je od simbola kraja Hladnog rata. Bilo je to razdoblje prepuno napetosti, konfrontacija i natjecanja, a završetkom tog gotovo polustoljetnog sukoba, jedna je sila ostala čvrsto na nogama. Kraj Hladnog rata SAD-u je omogućio samostalno izbijanje na vodeće mjesto u globalnom poretku čime je on postao unipolaran – premda privremeno. Iako se činilo kako je stigao kraj jednom dugom periodu borbe za svjetski vrh, nije prošlo puno vremena otkako su se pojavile nove spekulacije o preustroju poretka u međunarodnoj areni. Karakteristike hladnoratovskog sukoba zamijenjene su novim oblicima konflikata u kojima posljednjih trideset godina iskristalizirala nekolicina pretendenta na ugrožavanje pozicije SAD-a. Takve sile ne bi imale ništa protiv uzdrmanja temelja na kojima su zidane kule i zidine globalnog poretka po završetku Hladnog rata. Latentni sukobi između SAD-a i sila u usponu dobrim su dijelom počeli obilježavati ulazak u novo stoljeće. Osim „starog poznanika“ s druge strane terena, Rusije, čije konce i poteze posljednjih četvrt stoljeća vuče Vladimir Putin, javila se još jedna ozbiljna prijetnja. Dok se krajem 2021. nije počela zahuktavati situacija u Ukrajini, koja je kasnije rezultirala novom ruskom agresijom, veliku glavobolju SAD-u zadavala je najveća sila u usponu i najveća njihova nepoznanica – Kina. Strah i kod kineskih čelnika ulijevala je američka dominacija, Kina je bila zabrinuta hoće li SAD upotrijebiti silu protiv nje, a svojom podređenošću nisu imali previše izbora nego li se prikloniti tokovima međunarodnih odnosa i kroz svoj ekonomski rast strpljivo vrebati svoju priliku (Ibid, 71).

Odnos SAD-a i Kine u suvremeno doba možemo okarakterizirati izuzetno važnim, možda i presudnim za budućnost globalnog poretka. Kada je riječ o suvremenom kineskom otporu i animozitetu prema SAD-u, taj se odnos može grupirati u četiri stupa: protivljenje američkoj potpori Tajvanu, protivljenje američkoj težnji za izmjenom kineskog političkog sustava, protivljenje projiciranju američke dominacije na području Azije i protivljenje ulozi SAD-a kao globalnog hegemonu (Sutter, 2017: 70). Tijekom Hladnog rata, SAD je šezdesetih godina počeo Kinu smatrati velikom opasnošću, čak u nekim trenucima i većom od Sovjetskog Saveza. Dolaskom Richarda Nixona u Bijelu kuću i uspostavom njegove takozvane „triangularne diplomacije“, posljedično je došlo i do boljih odnosa. Važnu ulogu odigrala je i američka stolnoteniska reprezentacija koja je 1971. godine gostovala u Kini, a taj je događaj postavio temelje za dolazak Nixona u Peking iduće godine. Još krajem šezdesetih godina Mao Ce-tung usmjeravao je Kinu prema poboljšanju odnosa sa Zapadom. Osim što je pozvao Nixona u

posjet, Kina je testirala dvije hidrogenske bombe nedaleko od sovjetske granice, čime je demonstrirala svoju moć, ali isto tako je i pokazan znak SAD-u da se Kina želi odmaknuti od Sovjeta (Pillsbury, 2018: 78). Zatim je i Xiaoping pridonio poboljšanju odnosa otvaranjem Kine prema svijetu, a tim je putem učvrstio odnose dviju velesila. Značajan korak u razvoju bilateralnih odnosa zbio se početkom 1979. godine kada je SAD prekinuo diplomatske odnose s Tajvanom, a nedugo zatim uslijedio je i Xiaopingov posjet SAD-u. Pragmatičan partnerski odnos sa SAD-om omogućio je Kini stratešku fleksibilnost i određivanje dinamike interakcije s ostalim akterima međunarodne zajednice putem kojih je mogla razvijati svoje mogućnosti (Kuntić, 2018: 70). Kina je uskoro od SAD-a dobila i status trgovinski najpovlaštenije države od strane, čime je zadan dodatan udarac aspiracijama Sovjetskog saveza. Ronald Reagan Kinu je posjetio 1984., a iako je kinesko vodstvo osudilo američke intervencije u Srednjoj Americi, to nije previše utjecalo na dobre ekonomske odnose. Američki predsjednici, od doba Nixona, imali su različite vanjskopolitičke vizije, ali svi su se slagali oko odnosa s Kinom i pomoći za njen razvoj (Pillsbury, 2018: 17). Bilo je to svojevrsno ulaganje, nešto poput Marshallovog plana u manjem opsegu. Cilj je dakako bio usmjeriti Kinu prema demokratskim vodama i „srezati“ njena „krila“ u želji za uspostavom dominacije, kako u regiji, tako i šire. Koliko god su se Amerikanci nadali da će pregovori pridonijeti promjeni kineske vizije, do toga u konačnici nije došlo. Kina je podrivala akcije i ciljeve američke vlade, a izgradnja odnosa s pojedinim američkim neprijateljima proturječi kineskim, kako su sami rekli, miroljubivim ciljevima (Ibid, 18). Nadalje, važan datum u odnosu dviju sila bio je 11. rujna 2001. godine, kada je SAD bio meta terorističkih napada, a taj je događaj na neki način približio Kinu i SAD. Blago zatopljenje odnosa krije se u zajedničkoj borbi protiv međunarodnog terorizma, ali i dalje su ostala otvorena ona najvažnija pitanja (Baković, 2004: 132). Jedno od tih svakako je pitanje Tajvana. U prethodnom dijelu rada spomenuto je zašto je Tajvan od velike važnosti za Jinpinga, ali i cijelu Kinu, a situacija je pod budnim okom SAD-a. George Bush mlađi je potkraj 2003. godine izjavio kako se protive unilateralnim odlukama koje bi mogle ugroziti *status quo*, neovisno dolaze li one s kineske ili tajvanske strane (Kuntić, 2016: 33). Zašto je Tajvan od velike važnosti za SAD? Prvenstveno, tu se može navesti ideološki razlog. Uvodeći elemente tržišnog gospodarstva i liberalne demokracije u svoje društvo, Tajvan je postao partner SAD-a, a istodobno smatraju da bi otok trebao poslužiti kao primjer Kini kako treba ostvariti prijelaz prema modernom društvu (Kuntić, 2015: 252).

Ključna stavka u odnosu dvije sile krije se u američkim interesima na području Azije. Kako je SAD već desetljećima projicirao svoju dominaciju u regiji, uspon Kine nameće pitanje tko je

pravi regionalni hegemon? Strateški primat SAD-a u regiji doveden je u pitanje s obzirom na smanjivanje razlika između njih i Kine, a sve bi moglo rezultirati ugrozom stabilnosti u regiji (Mearsheimer, 2010: 381). Američki su predsjednici pokušavali održati što veću prisutnost u Aziji, a gomilanje američkih snaga u neposrednom susjedstvu, stvorilo je nezadovoljstvo u kineskom vrhu. Peking je nezadovoljan organizacijama i aranžmanima u kojima dominira SAD, smatraju da su takvi projekti stvoreni za daljnje projiciranje američke hegemonije i prevlasti (Bader, 2016: 2-3). Osim što SAD nastoji održati stabilnost u regiji, Azija je od velike važnosti za američke interese jer je veliko tržište, a uzlet Kine prijete sve manjoj razmjeni SAD-a s tim područjima. Jinping je odlučnim geostrateškim potezima pojačao kineske pozicije, a uspostavljanjem veće regionalne dominacije Kina je krenula u prekrajanje odnosa s okolnim državama (Kuntić, 2016: 30). Odlučnosti u vanjskopolitičkoj paradigmi nije nedostajalo niti u proglašavanju prava na pojedina područja koja su predmet spora već duži niz godina. Proglašenjem prava na Južno kinesko more, te militariziranjem umjetno stvorenih otoka, Kina jača vojnu pripravnost i nazočnost u istočnoj Aziji, a to je područje od velike važnosti zbog bogatstva naftom, plinom i ribljim fondom, štoviše, Kina prava polaže i na otočja Paracel i Spratly, kao i otočje Senkaku koje kontrolira Japan u Istočnom kineskom moru (Kuntić, 2018: 75). Cilj je zauzeti strateške položaje i postati glavni akter regije, a krajnji cilj bi bio puno bliži ako se uspije riješiti tajvansko pitanje (Kuntić, 2016: 30). Pojačano naoružavanje i borba za dominaciju vodi ka narušavanju stabilnosti u regiji, ali i do pitanja eventualnog sukoba sa susjednim azijskim državama. Ono što izdvaja Jinpinga od njegovih prethodnika ogleda se u izostanku straha u korištenju svih sredstava, od vojnih do sredstava pukog zastrašivanja protivnika (Blackwill, Campbell, 2016: 16). Hrabre izjave i odluke o naoružavanju područja koja su sporna već desetljećima, najbolje dokazuju prethodnu rečenicu. Kako je SAD strahovao od širenja komunizma na području Azije, tako je Tajvan s vremenom postajao njihov oslonac u toj regiji. S obzirom na to kako je Jinpingu cilj održati snagu Kineske komunističke partije, bilo kakvo kretanje tajvanskog pitanja u smjeru suprotnog od njegovih želja, bio bi velik udarac za legitimitet stranke. Krajem prošlog stoljeća pod upravu Kine vraćeni su Hong Kong i Makao (upravne regije). Taj je događaj donio važan dašak samopouzdanja kineskim aspiracijama, a istovremeno ojačao i poziciju Komunističke partije (Kuntić, 2015: 249).

Za vrijeme svog dosadašnjeg mandata, Jinping je imao priliku „dijeliti pozornicu“ s tri američka predsjednika. Po dolasku na vlast, predsjednik SAD-a bio je Barack Obama, koji je odnos s Kinom opisao kao „najvažniji bilateralni odnos 21. stoljeća“ (brookings.edu, 2016). Obamina je administracija nerijetko bila zaokupljena unutarnjim problemima, tako da su se orijentalni

na pokušaj održavanja glatkih odnosa s Kinom, kao i s ostalim državama, unatoč sve većim razlikama između njih i Kine (Sutter, 2017: 71). Obama je napravio strateški zaokret prema azijsko-pacifičkoj regiji („*pivot to Asia*“) s ciljem trajnijeg pristupa regiji zbog gospodarskih, ali i sigurnosnih pitanja (Mišković, 2015: 34). Godine 2015. Jinping je posjetio SAD, iako je uvertira u samit bila obilježena trzavicama među dvije sile, sam susret prošao je bolje od očekivanog. Dvojica predsjednika pričala su o klimatskim promjenama i kibernetičkoj sigurnosti, a susret je ulio nadu u bolje odnose dviju sila. Jinping je istaknuo volju za većom međunarodnom ulogom, odnosno, ulogom Kine kao odgovornijeg međunarodnog aktera, a njegova obećanja nisu bila potpuno uvjerljiva (Blackwill, Campbell, 2016: 21-22). Puno je toga Jinping rekao u svom mandatu, puno je toga zvučalo lijepo i obećavajuće, ali kada je vrijeme za praktičan dio rada, Jinping i Kina kao da nestanu. Prazna obećanja, te kontradiktornost između riječi i djela, smanjuju vjeru ostatka međunarodne zajednice u kinesku privrženost miru i suradnji.

Dolaskom Donalda Trumpa na čelo SAD-a od samog su se početka nazirale napetosti s Kinom. Dok se tada novoizabrani američki predsjednik popularizirao svojim krilaticama „*America first*“ i „*make America great again*“, niti Jinping nije imao puno drugačije ciljeve za svoju državu. Oba su poglavara nastojali na svoj način obnoviti nekadašnji sjaj svojih država, iako se mora priznati kako je Trump u tom slučaju imao nešto lakšu startnu poziciju, s obzirom na već opisan put kineskog višedesetljetnog uspona. Srećom, na bojnom polju se nisu susreli, ali jesu na trgovinskom. Rat povećavanja carina i nameta 2018. i 2019. godine, ostavio je traga na odnosu Jinpinga i Trumpa. Bio je to rat dvije tvrdoglave strane, a oba su predsjednika vidjela interese svoje države kao primat. Razlog za prepirke dijelom se skrivao i u američkom strahu od uspona kineske ekonomije. Kina puno više robe izvozi u SAD, nego što uvozi, dok je u SAD-u situacija obrnuta, puno više ovise o uvozu iz Kine, nego li o izvozu u tu državu, a predsjednik Trump Kinu je optuživao i za krađu intelektualnog vlasništva SAD-a (Tkalčević i dr., 2021: 390-391). Dok je Trump smatrao kako se SAD iskorištava, Jinping je govorio o očuvanju kineskog obraza, i tako u krug (edition.cnn.com, 2019). Na skupu skupine 20 (G-20) u Japanu potkraj 2019. godine, ipak je došlo do smirivanja situacije i poboljšanja odnosa, barem djelomično, a oba su predsjednika zaključila kako dvije države imaju zajedničke interese i kako ne bi trebali upadati u zamku konflikta (bbc.com, 2019). Trump se, kako je to običavao u vrijeme svog mandata, o cijeloj situaciji oglašavao na društvenoj mreži Twitter. U jednom obraćanju tako se dotaknuo i svog nasljednika Joea Bidena, a tada je napisao da Kina priželjkuje dolazak Bidena na vlast kako bi mogla nastaviti svoj put prema vrhu (edition.cnn.com, 2019).

Biden je u svom mandatu imao nekoliko susreta s Jinpingom, iako treba spomenuti kako je većina tih razgovora održana virtualnim putem zbog pandemije koronavirusa. Glavna tema razgovora u studenom 2021. bila je situacija na Tajvanu, a Biden je još jednom istaknuo američku želju za mirnim rješenjem spora, bez potrebe za nepromišljenim potezima, dok je Jinping naglasio da SAD svojim potezima „tjera u kut“ kinesko vodstvo (nytimes.com, 2021). U više je navrata Biden upozorio Kinu da ne radi ishitrene poteze po pitanju Tajvana jer će SAD reagirati, a to bi mogao biti povod za zaplet niza nepovoljnih događaja u međunarodnim odnosima.

Protivno Jinpingovim željama, SAD svoju prisutnost u regiji projicira i putem dva saveza, Quad i AUKUS. Savezi su temeljeni prvenstveno na ekonomskoj suradnji, iako ih Kina doživljava kao vojnu prijetnju i zadiranje u njihov teritorij. Quad čine SAD, Australija, Indija i Japan, a Trump je 2019. predstavio Strategiju za slobodni i otvoreni Indo-pacifik, nakon koje je ubrzo uslijedila i reakcija Kine koja je to savezništvo nazvala „azijski NATO“ (Bačan, 2022: 44). Odnos Kine i Japana bitan je za budućnost regije, a Kina je 2010. pretekla Japan na mjestu drugog gospodarstva svijeta i tako službeno stala na mjesto iznad izravnog regionalnog konkurenta (Kuntić, 2016: 29). Ono što Kinu zasigurno „bode u oči“ su dobre veze između Japana i SAD-a koje su se počele graditi nakon Drugog svjetskog rata. Shinzo Abe, japanski premijer u razdoblju od 2006. do 2007., pa ponovno od 2012. do 2020., s Amerikancima je radio na razvoju strategije koja bi na neki način ugrozila BRI (Bačan, 2022: 44). Američke su vlade svoje ciljeve usmjerili prema Japanu i putem njega gradili alternativu kineskoj revoluciji (Kuntić, 2018: 82).

Još jedna poruka za kineske ambicije u regiji bilo je formiranje AUKUS-a čiji su članovi SAD, Ujedinjeno Kraljevstvo i Australija. Borba za regiju počela je odavno, još od 2004. Kina je predstavila svoju „Strategiju bisera“ kojom je stvorila niz luka na obali Indijskog oceana, a financijskom suradnjom sa slabije razvijenim državama prije i tijekom Jinpingova mandata, stvorila je veći utjecaj u regiji (Bačan, 2022: 46). Sve te radnje usmjerene su na izgradnju statusa regionalnog hegemon. Ta bi titula Kini omogućila dodatan iskorak u međunarodnoj areni, a onda ne bi bilo isključeno da u potpunosti izazove SAD za mjesto globalnog hegemon. Provokativni potezi mogu se shvatiti kao „pucnjevi upozorenja“, ne treba puno kako bi stanje u potpunosti eskaliralo. Jinping svjesno „koketira“ s područjima koja su kineski nacionalni interes, a po gospodarskom pitanju, Kina svojim susjedima može ponuditi puno u slučaju suradnje. Međutim, za dodatan razvoj partnerstva susjedi će morati dati primat kineskoj

dominaciji u regiji. Ideja o sinocentričnom poretku stajat će nasuprot „globalnog policajca“ kojeg u ovom „filmu“ već desetljećima glumi – SAD.

4.2. Odnosi s Rusijom i Europskom unijom

Kineski uspon i prijetnja kao da je pomalo pala u drugi plan otkako je Rusija izvršila novu agresiju na Ukrajinu početkom 2022. godine. Oči svijeta okrenule su se prema istoku Europe, a čelništva svjetskih organizacija svoje su sankcije i misli usmjerile prema Vladimiru Putinu. Jinping je u svom mandatu u nekim trenucima projicirao imidž nametljivog i drskog moćnika, a 2013. godine Putinu je rekao da su njih dvojica „sličnog karaktera“ (Blackwill, Campbell, 2016: 7). Dok se veći dio svijeta distancirao od Rusije već 2014. poslije invazije Krima, veze Pekinga i Moskve postajale su sve jače. Sklopljeni su dogovori o energetici i oružju, provedene su zajedničke vojne vježbe, a potpisan je i dogovor o kibernetičkoj sigurnosti među dvije države (Ibid, 19). S druge strane, Putin vidi BRI kao pokušaj Kine da proširi svoj strateški utjecaj među ruskim susjedima, svojevrsnu protutežu tom projektu ruski je predsjednik nastojao formirati putem „Velikog euroazijskog partnerstva“ težeći bližim vezama s Japanom što bi proširilo ruske vanjske veze (Foot, King, 2020: 7). Jinping je godinama nastojao održati dobar odnos s Rusijom, bio je to dio njegove sveobuhvatne strategije partnerstva za novo doba, a u vrijeme sankcija Rusiji 2017. godine od strane Zapada, Kina i Rusija međusobno su si dodijelile medalje prijateljstva (Ibid, 11). Dvije sile mogle bi sudariti svoje interese po pitanju regije, Rusi zasigurno žele imati svoju prisutnost u regiji, ali obje države protive se američkom unilateralizmu. Dvije su države u Vijeću sigurnosti UN-a nerijetko podržavale jedna drugu, primjerice pri ulaganju diplomatskih napora za rješenje sjevernokorejskog nuklearnog problema (Giba, 2018: 126). Jinping je u svom posjetu Rusiji potkraj 2013. godine naglasio svoju ideju o izgradnji ekonomskog pojasa u sklopu BRI koji bi učvrstio veze Kine i Rusije. Obje su države članice BRICS-a (uz Indiju, Brazil i Južnoafričku Republiku), ekonomske organizacije država u usponu putem koje dodatno mogu produbiti svoje veze. Rastuće sile svjesne su da suradnjom mogu postići puno više i imati veći utjecaj na globalnoj sceni. Međutim, neovisno koliko se rusko-kineske veze možda čine bliskima, dvije su sile oprezne u međusobnoj komunikaciji, a ne fali niti straha. Rusija se plaši kineskih dugoročnih ambicija po pitanju Sibira (Ferdinand, 2016: 949-952). Jinping je svjestan hijerarhije velikih sila, a isto tako svjestan je kako preuređivanje globalnog poretka može ostaviti traga na vezama s drugim državama. S obzirom na to da Kina najviše oružja uvozi iz Rusije, te uzevši u obzir diplomatske veze, narušavanje ravnoteže globalnih odnosa moglo bi ostaviti traga na njihovim odnosima, a Jinping je izjavio kako zna da je Rusija za njih od velike strateške važnosti (Hughes, 2016:

282). Osim što je sukob u Ukrajini skrenuo pozornost na Putinove buduće akcije, oči svijeta uprte su i u ono što će učiniti Jinping i Kina. Kineski predsjednik odbijao je zauzeti bilo kakav stav protiv ruske invazije, znajući da bi to moglo ostaviti posljedice na njihove odnose. Sve se to već moglo pretpostaviti i ranije, posebice ako se u obzir uzme susret dva lidera u Pekingu uoči početka zimskih Olimpijskih igara 2022. godine. Tada su Jinping i Putin izjavili kako njihovo partnerstvo „nema granica“, time dajući do znanja da će jedan podržati drugog u slučaju zahuktavanja situacije u Ukrajini, odnosno na Tajvanu (reuters.com, 2022). Nitko ne može sa sigurnošću tvrditi kako već tada Putin Jinpingu nije iznio svoj plan koji je nekoliko tjedana kasnije počeo konkretizirati na ukrajinskoj granici. Uzevši u obzir izjave o izostanku granica u partnerstvu i uzajamnoj pomoći, nitko ne može ni sa sigurnošću tvrditi kako će se razvijati tajvansko pitanje, odnosno, tko može garantirati održavanje *statusa quo*. Posebno je zanimljivo istaknuti kako Jinping u opisu ratnog stanja u Ukrajini niti u jednom trenutku nije rabio riječi „invazija“ ili „rat“, nego se radije koristio terminom „ukrajinsko pitanje“ (nytimes.com, 2022). U razgovoru s Bidenom u ožujku 2022., Jinpingovi su odgovori već poprimili tradicionalne obrise njegovih izjava. Uz nekonkretnost i mističnost, nije puno američki predsjednik uspio „izvući“ iz Jinpinga, niti je osudio invaziju, niti je pružio podršku ruskoj strani (edition.cnn.com, 2022). S takvim odgovorima zadržao je *status quo* u odnosima s Rusijom, bez rizika, ali istodobno narušava odnose sa SAD-om i ostatkom Zapada koji od njega očekuju osudu Rusije. Sredinom lipnja 2022., Jinping je u telefonskom razgovoru Putinu rekao kako se Kina i dalje neće protiviti ruskim akcijama u borbi za suverenitet i sigurnost (nytimes.com, 2022). Iz drugog kuta, sukob Zapada i Rusije mogao bi ići na korist upravo Kini. Dok je pozornost svijeta na ruskoj agresiji na Ukrajinu, Kina bi to razdoblje i smanjenje pažnje mogla iskoristiti za daljnji napredak. S obzirom na to kako je Rusija sada pitanje broj jedan, nešto odvažniji potezi od strane Kine neće se možda gledati s tolikim prijezirom, odnosno, Kina bi jedino nekim „suludim“ potezom mogla u jeku ruske invazije mogla izazvati potpunu pozornost svjetske javnosti. Dok traju bitke na istoku Europe, Kina bi mogla „u tišini“ dobiti još snažnija krila za još veće korake prema krajnjem cilju.

Njegovanje odnosa s Rusijom, moglo bi štetiti kineskom odnosu s drugim akterima. Svoj udio u oblikovanju regionalnog poretka u Aziji želi imati i Europska unija. Iako je vanjska politika već duži niz godina slaba točka Unije, po pitanju ruske invazije zauzet je ipak nešto kohezivniji stav, a članice su pokazale volju za zajedničkim djelovanjem. Europska unija ima sve sličnije stavove SAD-u po pitanju kineskog uspona koji sve više počinje doživljavati kao prijatnu globalnom poretka. Kina je prethodnih desetljeća u Europskoj uniji vidjela mogućnost rastuće

protuteže SAD-u čime je htjela razvijati strateška partnerstva i ulagati u budućnost dobrih odnosa (Baković, 2000: 67). Europska unija je u svom izvješću napomenula kako su se bilateralni odnosi s Kinom pogoršali uslijed niza različitih stajališta. Potkraj 2021. Europska unija predstavila je strategiju „*Global Gateway*“ kojom se žele uvesti noviteti u energetske, prometne i digitalne sektore diljem svijeta, a temelji strategije bit će poštivanje vrijednosti i transparentnosti (ec.europa.eu, 2021). Ova strategija mogla bi biti protuteža za BRI, odnosno, kako Unija posebno naglašava poštivanje ljudskih prava, između redaka se može pročitati kako tu žele dotaknuti Kinu za koju se smatra da njeni projekti diljem Azije i Afrike nikako ne idu u sklad s poštivanjem ljudskih prava. Dosadašnji su se odnosi između dva aktera temeljili na ekonomskoj suradnji. Prema mjerilima Europske komisije, Kina još nije u potpunosti prava tržišna ekonomija, zbog čega se Europska unija u WTO-u češće oslanjala na suradnju sa SAD-om (Plevnik i dr., 2013: 180). Međutim, suradnja Kine i Europske unije na ekonomskom planu drastično je porasla posljednjih desetljeća. Iako kineski gospodarski rast povećava sferu moguće suradnje, vanjskopolitička paradigma dovodi u pitanje volju Europske unije za suradnju s takvim akterom. Suradnju Kine i Europske unije potkopavaju njihovi različiti pogledi na svijet koji vode do izraženih antagonizama. Nadalje, već spomenuta suradnja Putina i Jinpinga sigurno će utjecati na buduće poglede Europske unije po pitanju suradnje s Kinom. Od početka rata čelnici Unije nadali su se da će Kina osuditi rusku invaziju, a Jinping je upornim odbijanjem stvarao sve veću nervozu u Bruxellesu. U mjesecima nakon početka invazije, Europska komisija predstavila je mjere kojima bi Europska unija trebala smanjiti svoju ekonomsku ovisnost o Kini, a istodobno počelo se sve glasnije govoriti o produbljivanju veza Unije s Tajvanom (foreignpolicy.com, 2022). Europska unija morat će pronaći zajednički jezik u vanjskoj politici prema Kini, a gledajući dosadašnja formiranja njene vanjske politike, zadatak neće biti nimalo jednostavan. Dok se vodeće sile Unije poput Njemačke mogu značajnije oduprijeti novoj kineskoj vanjskopolitičkoj paradigmi, one manje će teže odgovarati na rastuće pritiske. Upravo zbog toga potrebno je zauzeti čvrst položaj na razini Unije. Ruska invazija na Ukrajinu približila je članice Europske unije, a u usporedbi s ranijim formiranjem vanjske politike, po nizu pitanja i sankcija za Rusiju ipak je nešto lakše dolazilo do kompromisa. Cjelokupna bi situacija mogla utjecati i na formiranje nove strategije prema Kini, gdje će Europska unija zasigurno na drugačiji način pristupiti rastućoj sili, s obzirom na izostanak njene osude prema Rusiji. S druge strane, niti Jinping sigurno neće olako popustiti i kao uvijek tražit će zaštitu kineskih interesa i obranu njenog obraza.

4.3. Kina 2049. godine

Svoj san Jinping bi mogao okruniti 2049. godine. Uzeta je ta godina kao stota godišnjica osnutka Narodne Republike Kine, tada bi Kina prema njegovim zamislima trebala zasjati punim sjajem. Jinping je na 18. kongresu Kineske komunističke partije 2012. godine iznio svoj san i cilj: izvršenje potpune transformacije Kine u bogatu, snažnu, uravnoteženu modernu socijalističku državu (Men, Tsang, 2016: 5-6). Na 19. kongresu 2017. godine najavio je kako će Kina do polovice stoljeća preuzeti ulogu globalnog lidera kojom bi i više učinila za cijelo čovječanstvo (Kuntić, 2018: 72). Dolazak Kine na prvo mjesto svjetskih gospodarstava ne bi bio iznenađenje, a dođe li u idućim godinama i desetljećima do nastavka rasta, proporcionalno će doći i do još većih apetita. Veća proizvodnja donosi veće zarade, a rastom državnog proračuna, doći će do povećanja vojnih izdataka. Posljedično, moglo bi ponovno doći do jače sigurnosne dileme i pojačanog naoružavanja među silama. SAD kao prva vojna sila svijeta ne bi bio u zavidnoj situaciji s obzirom na to da već postoji mnoštvo nepoznanica po pitanju Kine. Unipolaran poredak nastao po završetku Hladnog rata već je nekoliko godina pred izazovom, a do 2049. godine moglo bi ponovno doći do čvršćeg unipolarnog poretka. Međutim, poanta se krije u tome tko bi taj pol mogao držati. Rast Kine i pad SAD-a uveo bi Kinu u ozbiljnu igru za preuzimanje titule svjetskog hegemon. Jasno, kako bi o tome uopće mogli razmišljati, prvo bi morali uspostaviti dominaciju u svojoj regiji. Nadalje, nije isključeno kako će ponovno doći do uspostave dva podjednako jaka pola na čijim bi stranama stajali Kina i SAD ili do novog multipolarnog poretka u kojem bi još poneka sila istaknula konkurenciju za svjetski vrh. Gledajući ambicioznost ciljeva do 2049. godine, može se zaključiti kako kinesko vodstvo predvođeno Jinpingom itekako ima vjere u ostvarenje cilja. „Pomlađivanje“ kineske nacije o kojem Jinping zna govoriti, vrhunac bi trebalo dosegnuti upravo na stotu godišnjicu Republike. U svojoj knjizi o kineskom snu napisao je: „Planove treba provoditi od početka do kraja i paziti da ih ne odrađujemo reda radi i da ih ne doživljavamo kao privremene mjere. Dobar plan, ako je provediv, pragmatičan i ako odgovara na potrebe ljudi, treba se prenositi s jedne vladajuće garniture na drugu“ (Jinping, 2019: 55). Iz navedenoga može se zaključiti da je privržen provođenju plana, a čini se kako je Kina ipak na prvom mjestu, te da Jinping želi da i njegovi nasljednici dalje ostvaruju njegov plan.

Kako bi izgledao svijet 2049. godine kakav Jinping sanja? Američki dolar više ne bi bio globalna valuta, nego bi postojao viševalutni monetarni sustav kineskog renminbija, eura i dolara (Pillsbury, 2018: 226). Razvoj gospodarstva i dalje će biti nit vodilja za odlučnije vođenje vanjske politike. Kako bi se išlo u tom smjeru, Jinping želi da Kina postane i tehnološka

velesila. „Znanost i tehnologija neodvojivi su od društvenog razvoja. Koliko god netko znao, njegovo znanje ne može imati nikakav utjecaj ako se čuva kao novitet, rafinirano zanimanje, ako se tretira kao trik ili opskurna vještina“ (Jinping, 2019: 82). Unatoč usponu, dohodak po glavi stanovnika s nešto više od 12 tisuća dolara Kinu smješta na sredinu UN-ove klasifikacije, a tako bi Kina mogla upasti u „zamku srednjeg dohotka“ u koju su već prije upale i neke druge države u razvoju (Zenglein, Holzmann, 2019: 8-19). Kina je poznata i po cenzuri na internetu, a nastavak kineskog rasta mogao bi se prenijeti i na digitalne platforme. Cenzura se odnosi na događaje koje ne idu na ruku Komunističkoj partiji, primjerice incident na trgu Tiananmen želi se prikriti svim silama zbog tadašnje prijetnji ugroze Komunističke partije, a širenje dezinformacija od kineskih službi stvara probleme pri razlikovanju što je istina, a što nije (Pillsbury, 2018: 229-230). Promjene je teško očekivati u političkom sustavu. Kina će teško usvojiti elemente demokracije, a dosadašnji autokratski sustav i dalje bi trebao ići u prilog vladajućima kako bi uspjeli mobilizirati narod, odnosno, kako bi Kina i dalje bila prikazivana kao žrtva kojoj se mora vratiti staro lice. Uz dostizanje željenog cilja, Kina će možda morati i stvarati saveze kontra SAD-u, odnosno, potkopavati njihove interese kako bi došla bliže pobjedi. Hoće li takva zbivanja u konačnici dovesti do obračuna, možda i do Trećeg svjetskog rata? Kina i SAD u dosadašnjoj su povijesti ipak pokazivali naznake mudrosti, njihova ekonomska međuzavisnost i zajednički sigurnosni interesi uspjeli su stati na kraj svim mogućnostima dezintegracije (Kuntić, 2018: 90). Dok realisti drže kako „igra nultog zbroja“ vodi ka sukobu dvije sile, liberali govore o usporedbi trendova u Aziji s Europom po završetku Drugog svjetskog rata kada su poražene države integrirane pod američkim utjecajem i tako postale dio poretka koji se temelji na „igri pozitivnog zbroja“ (Simić, 2018: 115). Utjecaj na ravnotežu globalnog poretka Kina bi mogla izvršiti i destabilizacijom međunarodnih organizacija poput UN-a i WTO-a, a kinesko otezanje ispunjavanja određenih uvjeta već podriva njihov rad (Pillsbury, 2018: 246). Ako Kina zaista izraste u prvu svjetsku silu, imat će mogućnost postavljanja novih uvjeta kojima će se onda podređene sile morati podrediti. Ne smije se zanemariti niti utjecaj kineskog rasta na okoliš. Misao „razvijaj se sada, a okolišem se bavi poslije“ vodi prema kineskom zanemarivanju ekoloških propisa i sigurnosti hrane, a izostaje i privrženost suradnji po pitanju suzbijanja klimatskih promjena koje ne poznaju državne granice, te uzimaju sve veći danak diljem svijeta (Ibid, 250). SAD će pokušati staviti fokus na *offshore balancing*, na taj bi način izbjegli direktno natjecanje s Kinom u njihovoj regiji, a više se oslonili na kineske susjede u balansiranju njihovog uspona, dok većina realista smatra da je Kina revizionistička sila u usponu s obzirom na porast kapaciteta (He, Feng, 2013: 212-213). S gledišta liberalizma, ekonomska suradnja mogla bi utjecati na izbjegavanje

eventualnog sukoba. Ulozi su možda preveliki da bi Kina pokušala izazvati globalni poredak i unijeti u njega ozbiljnije promjene. Sve će to ovisiti o tome koliko će se Kina zaista držati njene teorije o „miroljubivom usponu“. Jinping je stručnjak za marksističku teoriju, prije dolaska na čelo Kine najavljuvao je teorijske inovacije i nove pomake u sinifikaciji marksizma, ali na teorijskim dosezima ranijih kineskih vođa (Plevnik i dr., 2013: 51).

5. Zaključak

Xi Jinping unio je mnogo novina u kinesku vanjsku politiku putem kojih je neposredno utjecao i na tokove međunarodnih odnosa. Odlučnost i hrabrost koju temelji na sjećanjima iz bolnih epizoda kineske povijesti, te na gospodarskom uzletu posljednjih desetljeća, zasad se pokazuju kao dobra kombinacija u većoj projekciji kineske moći. Put do konačnog cilja još je dalek, ali ne nazire se kraj kineskim aspiracijama i mogućnostima. Čini se kako Jinpingove izjave kroz prvih deset godina na čelu Kine ne odaju njegove prave namjere. Raskorak između riječi i dijela jedno je od glavnih obilježja njegove vanjske politike. Centralizacija vanjskopolitičkih odluka u njegovim rukama, kao i ukidanje ograničenja broja mandata (a time i trajanje njegove vladavine), najbolji su dokaz njegovih ambicija. Proporcionalno gospodarskom rastu, povećavaju se izdaci za obranu, što posljedično dovodi i do prestižnije slike u međunarodnoj areni čime se može izazvati pozornost, ali i strah drugih velikih sila. Puno je Kina posljednjih godina ulagala i u *soft power*, putem kojeg želi popularizirati kinesku kulturu i jezik diljem svijeta i povećati svoju prisutnost u svim krajevima svijeta, međutim, teško će steći popularnost ako na političkom polju provodi nepopularne odluke. Vojne baze na drugim kontinentima, BRI i san o 2049. godini, s pravom izazivaju poseban interes svijeta, poglavito globalnog hegemonu u vidu SAD-a. Upravo će ovaj odnos biti jedna od okosnica budućnosti međunarodnih odnosa. Bilo kakav nepromišljen potez, poglavito s kineske strane, mogao bi biti okidač za erupciju nepovoljnih događaja u međunarodnoj areni. Puno se pričalo krajem 2021. godine o mogućoj novoj invaziji Rusije na Ukrajinu, međutim, više je bilo onih optimističnih koji su mislili da Vladimir Putin nije dovoljno „lud“ da ponovno napravi istu stvar, pogotovo nakon svih onih sankcija prethodnih godina. Ipak, na istoku Europe dogodio se najgori scenarij za mir i stabilnost međunarodnih odnosa. Kineski slučaj možemo promatrati na sličan način. Jinping je i sam rekao kako on i Putin imaju slične karaktere, a teško je ne pomisliti onda kako Jinping nije spreman učiniti istu stvar kao Putin, samo će u kineskom slučaju žrtva biti Tajvan. Taj je otok najbolnja točka kineske povijesti i jedan od simbola patnje, a ako se ostvari najcrnji scenarij za budućnost mira u svijetu i dođe do eventualnog sukoba većih razmjera, upravo bi se na Tajvanu mogla stvoriti nova nepovoljna situacija. Često Jinping naglašava „projekt“ do

2049. godine, a nije isključeno da do te godine i krene u rješavanje tajvanskog pitanja. Sudeći po njegovim ambicijama o povratku sjaja starog Kineskog carstva, sjedinjenje Tajvana s maticom bilo bi njegovo najveće postignuće, ali isto tako i njegovo najgore postignuće jer bi uzrokovalo totalni kaos u svjetskom poretku. SAD je već više puta naglašavao kako je spreman braniti Tajvan, a posljedice sukoba između prve dvije vojske svijeta ne treba posebno naglašavati. Ruski slučaj možda bude svojevrsna lekcija Jinpingu za njegove ideje, a dobar odnos s Putinom već šteti njegovoj slici kod drugih aktera, jer „prijatelj mog neprijatelja, moj je neprijatelj“. S obzirom na to da je Putin danas globalno najomraženiji politički akter, pa Jinpingovo njegovanje odnosa s ruskim poglavarom ne donosi koristi Kini. U konačnici, nemoguće je predvidjeti kakva će biti budućnost međunarodnih odnosa. Obrasci ponašanja država, odnosno njenih čelnika, teško daju kristalnu sliku o očekivanjima u narednim godinama i desetljećima. Međutim, sigurno je kako će se u tom budućem razdoblju itekako puno toga pitati Kinu i Jinpinga. Ne može se reći kako njegovi prethodnici na čelu Kine nisu imali san o „pomlađivanju“ i „oživljavanju“ kineske nacije. Međutim, nitko od njih nije imao uvjete i temelje kakve trenutno ima Jinping. Gdje će biti kraj njegovog i kineskog rasta, bit će jasnije u bliskoj budućnosti, za koju se jedino možemo nadati da neće biti obilježena novim žrtvama i nemirima. Kako sada stvari stoje, napetost bi i dalje trebala biti jedno od glavnih obilježja tokova međunarodnih odnosa.

Popis literature

Arhivaanalitika.hr (2020) Kineski politički kapitalizam i njegove kontradikcije. <https://arhivanalitika.hr/blog/kineski-politicki-kapitalizam-i-njegove-kontradikcije/>
Pristupljeno: 13. lipnja 2022.

Baćan, Danijel (2022) Savezi Quad i AUKUS u sklopu Indo-pacifičke regije. *Političke analize*, 11(41): 40-49.

Bader, Jeffrey (2016) How Xi Jinping Sees the World...and Why. *Asia Working Group Paper* 2(1): 1-16.

Baković, Ozren (2000) Kineska vanjska politika i hrvatsko-kineski odnosi. *Politička misao*, 37(4): 50-72.

Baković, Ozren (2004) Miroljubivi uspon – nova kineska vanjskopolitička teorija. *Politička misao*, 41(1): 126-137.

Bbc.com (2019) G20 summit: Trump and Xi agree to restart US-China trade talks. <https://www.bbc.com/news/world-48810070> Pristupljeno: 26. lipnja 2022.

Bentley, Allan; Vučetić, Srđan i Hopf, Ted (2018) The Distribution of Identity and the Future of International Order: China's Hegemonic Prospects. *International Organization*, 72(4): 839-869.

Blaauw, Erwin (2013) *The driving forces behind China's foreign policy - has China become more assertive?*. Utrecht: Rabobank.

Blackwill, Robert i Campbell, Kurt (2016) Xi Jinping on the Global Stage Chinese Foreign Policy Under a Powerful but Exposed Leader. *Council Special Report* 74(1): 1-67.

Brookings.edu (2016) Assessing U.S.-China relations under the Obama administration. <https://www.brookings.edu/opinions/assessing-u-s-china-relations-under-the-obama-administration/> Pristupljeno: 25. lipnja 2022.

Brookings.edu (2019) Elite politics and foreign policy in China from Mao to Xi. <https://www.brookings.edu/articles/elite-politics-and-foreign-policy-in-china-from-mao-to-xi/> Pristupljeno: 8. lipnja 2022.

Bubanj, Borna (1999) Ulazak Japana u II. svjetski rat - ideologija i ekonomija. *Polemos*, 2(3-4): 207-217.

Cai, Peter (2017) *Understanding China's Belt and Road Initiative*. Lowy Institute for International Policy.

Callahan, William (2004) National Insecurities: Humiliation, Salvation, and Chinese Nationalism. *Alternatives*, 29(1): 199-218.

Cnbc.com (2017) Chinese President Xi Jinping touts successes of 'socialism' at Communist Party Congress. <https://www.cnbc.com/2017/10/17/chinese-president-xi-jinping-speaks-at-communist-party-congress.html> Pristupljeno: 21. lipnja 2022.

Data.worldbank.org (2022) Data for China, United States. <https://data.worldbank.org/?locations=CN-US> Pristupljeno: 23. lipnja 2022.

Ec.europa.eu (2021) Global Gateway. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/global-gateway_hr Pristupljeno: 29. lipnja 2022.

Economy, Elizabeth (2018) China's New Revolution: The Reign of Xi Jinping. *Foreign Affairs* 97(3): 60-74.

Edition.cnn.com (2019) It's Trump vs. Xi in the China trade war -- and it's personal. <https://edition.cnn.com/2019/05/14/politics/donald-trump-xi-jinping-china-trade-war/index.html> Pristupljeno: 25. lipnja 2022.

Edition.cnn.com (2022) Biden uses call with Xi to lay out consequences for China if it supports Russia attack on Ukraine. <https://edition.cnn.com/2022/03/18/politics/joe-biden-xi-jinping-call/index.html> Pristupljeno: 26. lipnja 2022.

En.chinaculture.org (2022) Han Ethnic Group. http://en.chinaculture.org/library/2008-02/05/content_23849.htm Pristupljeno: 7. lipnja 2022.

Feige, Chris i Miron, Jeffrey (2008) The opium wars, opium legalization and opium consumption in China. *Applied Economics Letters*, 15(1): 911-913.

Ferdinand, Peter (2016) Westward ho-the China dream and 'one belt, one road': Chinese foreign policy under Xi Jinping. *International Affairs* 92(4): 941-957.

Foot, Rosemary (2012) China and the Tian'anmen Crisis of June 1989. U: Smith, Steve; Hadfield, Amelia i Dunne, Tim (ur) *Foreign Policy Analysis: Theories, Actors, Cases* (str. 334-355). Oxford: Oxford University Press.

Foot, Rosemary i King, Amy (2020) China's world view in the Xi Jinping Era: Where do Japan, Russia and the USA fit?. *British Journal of Politics & International Relations*, 23(22): 1-18.

Foreignpolicy.com (2022) The European Union Is Turning on China. <https://foreignpolicy.com/2022/06/23/european-union-china-relations/> Pristupljeno: 28. lipnja 2022.

Fortune.com (2022) Global 500. <https://fortune.com/global500/> Pristupljeno: 12. lipnja 2022.

Garrick, John i Bennett, Chang (2018) "Xi Jinping Thought" Realisation of the Chinese Dream of National Rejuvenation?. *China Perspectives*, (1/2): 99-105.

Giba, Marijana (2018) Sjevernokorejski nuklearni izazov – perspektive američke diplomacije prinude. *Polemos*, 21 (41), 113-131.

Greve, Andrew Q. i Levy, Jack S. (2018) Power Transitions, Status Dissatisfaction, and War: The Sino-Japanese War of 1894–1895. *Security Studies*, 27(1): 148-178.

- Grgić, Mladen (2014) Od jakih lidera do kolektivnog liderstva: tranzicija u vrhu KP Kine. *Politička misao*, 51(4): 67-89.
- Hayes, Jack Patrick (2017) *The Opium Wars in China*. Asia Pacific Foundation of Canada.
- He, Kai i Feng, Huiyun (2013) Xi Jinping's Operational Code Beliefs and China's Foreign Policy. *The Chinese Journal of International Politics*, 6(1): 209-231.
- History.com (2019) Nanking Massacre. <https://www.history.com/topics/japan/nanjing-massacre>. Pristupljeno: 5. lipnja 2022.
- Hopewell, Kristen (2015) Different paths to power: The rise of Brazil, India and China at the World Trade Organization. *Review Of International Political Economy* 22(2): 311-338.
- Hughes, Christopher R. (2016) China as a Leading State in the International System. U: Yao, Shujie i Tsang, Steve (ur) *China in the Xi Jinping Era*. (str. 271-299). London: Palgrave Macmillan.
- Jie, Yu i Rideout, Lucy (2021) *Who decides China's foreign policy?*. Chatham: Chatham House.
- Jinping, Xi (2019) *Xi Jinping pripovijeda kineski san*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naknada.
- Jović, Dejan (2017) Analiza vanjske politike socijalističke Jugoslavije: akteri i strukture. *Anali Hrvatskog politološkog društva*, 14(1): 147-169.
- Jurišić, Ksenija (1999) Uloga ličnosti u međunarodnim političkim odnosima. *Politička misao*, 36 (2), 179-192.
- Kotarski, Kristijan (2014) Kineska ekonomska i financijska transformacija, utjecaj globalne financijske krize i reperkusije kineskoga kriznog menadžmenta. *Međunarodne studije*, 14(2): 91-116.
- Kuntić, Dario (2015) The Ominous Triangle: China-Taiwanthe United States relationship. *Croatian International Relations Review*, 21(72): 239-280.
- Kuntić, Dario (2016) Uspon Kine i sigurnost Tajvana. *Političke analize*, 7(28): 29-34.
- Kuntić, Dario (2018) Uspon Kine i sigurnost azijsko-pacifičke regije. *Forum za sigurnosne studije*, 2(2): 67-94.

Lawrence, Susan V. i Martin, Michael F. (2012) *Understanding China's Political System*. Congressional Research Service.

Mearsheimer, John (2010) The Gathering Storm: China's Challenge to US Power in Asia. *The Chinese Journal of International Politics*, 3(4): 381-396.

Meczner, Viktor i Noršić, Nikola Mijo (2021) The Belt and Road Initiative: China's Imperialist Project?. *Mali Levijatan*, 8(1): 103-115.

Men, Honghua i Tsang Steve (2016) Genesis of a Pivotal Decade. U: Yao, Shujie i Tsang, Steve (ur) *China in the Xi Jinping Era*. (str. 1-17). London: Palgrave Macmillan.

Mišković, Goran (2015) Nova američka velika strategija – Pivot to Asia?. *Međunarodne studije*, 15(3): 29-43.

Mustać, Nora (2017) Posljedice ekonomske tranzicije u Rusiji i Kini. *Ekonomska misao i praksa*, 26(2): 883-896.

Nytimes.com (2021) Biden and Xi meet amid economic and military tensions. <https://www.nytimes.com/2021/11/15/us/politics/biden-china-xi-jinping.html> Pristupljeno: 25. lipnja 2022.

Nytimes.com (2022) China's Xi offers closer cooperation with Russia in a call with Putin. <https://www.nytimes.com/2022/06/15/world/europe/putin-xi-china-russia.html> Pristupljeno: 25. lipnja 2022.

Pillsbury, Michael (2018) Stogodišnji maraton: *Tajni plan Kine kako da nadmaši Sjedinjene Države i postane glavna svjetska supersila*. Zagreb: Profil knjiga.

Plevnik, Jasna; Mesić, Stjepan i Jurčić, Ljubo (2013) *Kina na Balkanu*. Zagreb: Plejada.

Rahman, Saifur (2019) China's Foreign Policy and Its Choice for Cultural Soft Power: The Tools. *Social Change Review*, 17(1): 90-115.

Reuters.com (2019) China's Xi threatens Taiwan with force but also seeks peaceful 'reunification'. <https://www.reuters.com/article/us-china-taiwan-idUSKCN1OW04K> Pristupljeno: 24. lipnja 2022.

Reuters.com (2022) China, Russia partner up against West at Olympics summit. <https://www.reuters.com/world/europe/russia-china-tell-nato-stop-expansion-moscow-backs-beijing-taiwan-2022-02-04/> Pristupljeno: 27. lipnja 2022.

Schweller, Randall (2014) China's Aspirations and the Clash of Nationalisms in East Asia: A Neoclassical Realist Examination. *International Journal of Korean Unification Studies*, 23(2): 1–40.

Simić, Jasminka (2018) Kraj posthladno-ratovske ere: izazovi za globalizaciju i slobodnu trgovinu. *Forum za sigurnosne studije*, 2(2): 95-118.

Statista.com (2021) Number of Chinese Communist Party (CCP) members in China from 2010 to 2021. <https://www.statista.com/statistics/281378/number-of-chinese-communist-party-ccp-members-in-china/> Pristupljeno: 4. lipnja 2022.

Stopić, Zvonimir (2015) Prikaz znanstvenih istraživanja o Drugome svjetskom ratu u NR Kini. *Historijski zbornik*, 68(1): 143-164.

Sutter, Robert (2017) Barack Obama, Xi Jinping and Donald Trump - Pragmatism Fails as U.S.-China Differences Rise in Prominence. *American Journal of Chinese Studies*, 24(2): 69-85.

Swaine, Michael D. (2015) Xi Jinping on Chinese Foreign Relations: The Governance of China and Chinese Commentary. *China Leadership Monitor*, 48(1): 1-14.

Theguardian.com (2015) Leaders of China and Taiwan meet for first time in nearly seven decades. <https://www.theguardian.com/world/2015/nov/07/chinas-xi-jinping-and-taiwans-ma-ying-jeou-shake-hands-in-historic-meeting> Pristupljeno: 23. lipnja 2022.

Tkalčević, Anja; Matić, Iva i Šegota, Josipa (2021) Trgovinski rat između Sjedinjenih Američkih Država i Kine. *Obnovljeni Život*, 76 (3): 385-401.

Ustr.gov (2022) The People's Republic of China. <https://ustr.gov/countries-regions/china-mongolia-taiwan/peoples-republic-china> Pristupljeno: 24. lipnja 2022.

Wang Zheng (2008) National Humiliation, History Education, and the Politics of Historical Memory: Patriotic Education Campaign in China. *International Studies Quarterly*, 52(4): 783-806.

Worldpopulationreview.com (2022) Military Spending by Country 2022. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/military-spending-by-country> Pristupljeno: 24. lipnja 2022.

Zenglein, Max J. i Holzmann, Anna (2019) *EVOLVING MADE IN CHINA 2025 China's industrial policy in the quest for global tech leadership*. Berlin: Mercator Institute for China Studies.

Zhang, Qingming (2015) Evolving Bureaucratic Politics in Chinese Foreign Policy-Making. *The Korean Journal of Defense Analysis*, 27(4): 453-468.

Zhao, Suisheng (2015) Rethinking the Chinese World Order: the imperial cycle and the rise of China. *Journal of Contemporary China*, 24(96): 961-982.

Zhou, Jinghao (2021) Intention and Objective of Chinese Foreign Policy: A Perspective of Chinese Culture and History. *Contemporary Chinese Political Economy and Strategic Relations: An International Journal*, 7(3): 1191-1226.

SAŽETAK

Xi Jinping na čelo Kine došao je 2012. godine, a unošenjem novih elemenata u kinesku vanjsku politiku značajno je utjecao na novu sliku Kine u prvih deset godina svoje vlasti. Hrabrija i odlučnija vanjska politika naišla je na zabrinutost i povećanu pozornost ostalih sila u međunarodnoj areni. Prvenstveno, tu se misli na SAD čiji će odnos s Kinom u budućim godinama i desetljećima biti jedna od okosnica tokova međunarodnih odnosa. Temelje svoje vanjskopolitičke paradigme pronašao je u kineskoj povijesti, naročito posljednjih dvjestotinjak godina koje su obilježene patnjama i poniženjima gdje je Kina potpuno izgubila svoj stari sjaj. Stoga, Jinping želi ponovno stvoriti moćnu Kinu i ispuniti kineski san. Gospodarski rast i modernizacija svih sektora jamac su dosadašnjeg uspjeha u ostvarivanju tog sna. Iako Jinping naglašava kinesku privrženost miru i stabilnosti, nerijetko su njegovi potezi bili izrazito provokativni, te tako doveli u pitanje kinesku teoriju o miroljubivom usponu. Nije sigurno kako će izgledati budućnost međunarodne arene, ali je sasvim izvjesno kako će u toj budućnosti jednu od vodećih riječi, ako ne i vodeću, imati Kina i Jinping. Kruna cijelog kineskog sna mogla bi se dogoditi 2049. godine kada će Kina možda ponovno zasjati punim sjajem.

Ključne riječi: Kina, Xi Jinping, međunarodni odnosi, Kineska vanjska politika, globalni poredak

SUMMARY

Xi Jinping played a considerable role in shaping China's new image with the elements he introduced into Chinese foreign policy after coming into power in 2012. China's bolder and more decisive foreign policy met with concern and increased attention from other powers in the international arena. This primarily refers to the USA whose relationship with China will be one of the central points of international relations in the upcoming years and decades. Jinping's foreign policy is inspired by Chinese history, specifically its last 200 years which were marked by Chinese suffering, humiliation and subsequent loss of glory. Therefore, it is Jinping's goal to make China great again and achieve the Chinese dream. Economic growth and modernization in all sectors are the reasons behind the progress made toward making this dream a reality. Although Jinping vows that China is committed to peace and stability, his moves were often very provocative and have therefore brought into question China's theory of peaceful rise. The future of the international arena is uncertain, but what is certain is China's and Jinping's role as one of the main, if not the main, players in that arena. The Chinese dream could be realised by 2049, a year by which China hopes to restore its former glory.

Key words: China, Xi Jinping, international relations, Chinese foreign policy, global order